

გაზეთის ფასი: ერთი წლით თფილისში 7 მან., სხვაგან
 წლით 3 მ. 50 კ.; თფილისის გარეთ ერთი წლით 8 მან., სხვა-
 გარე წლით 4 მან., სამთა თვით 2 მან.; თითო წლით—15 კაპ.
 ხელის-მოწერა მიიღება: თფილისში—„წერა-კითხვის გამავრ-
 საზოგადოების“ კანცელარიაში და „კვალის“ რედაქციაში, თუცტრის
 ქუჩა, № 12. ტელეფონი № 734.
 თფილისის ადრესი: Тифлисъ. Редакция „КВАЛИ“.

შინაარსი: რედაქციისაგან.— ქალაქის მართვა-გამგეობა, გ. ფ.
 გლეხ ივანეს ძე უსუენსკი, მ. რ.—სხვა და-სხვა ამბები.—კორესპონდენცია.—
 წერილი გორიდან, S ndaman-ისა.—წერ. ლენქ. მანრიდან, ახალციხე-
 ლისა.—ძველ სენაის სამრეწ. ამხ. „შუამ.“ საზოგადო წლიური კრება,
 არაწევრისა.—რუსეთის ცხოვრება—საზღვარ-გარეთ.—მანწაწა.—მოსუცი
 ვირის ჩივილი, იონა თლუღელისა.—თფილ. სამეურ. კრედ. საზოგადო
 კრება—ახალი ფორმა იფანს ცხოვრებისა ევროპაში, სუ-სა.—ტუბერკუ-
 ლოზის შესახებ.—მიწის გამოყენის საქმე ჩვენში, ი. მ. ი-სა.—
 განცხადებანი.

რედაქციისაგან:

სელის-მამწერთა საუბრადღებოთ ვაცხადებთ, რომ ვი-
 საც სუეარტი ფული არა აქვს შემოტანილი, მოძუვლი
 კვირიდან «კვალი» აღარ გავეზაუნება.

ქალაქის მართვა-გამგეობა.

IV. ბანება.

ერთ მთავარ საქირ-ვარამო კითხვას ქალაქისათვის ბანე-
 ბის სიძვირეც შეადგენს. საქირ-ვარამო ეს კითხვა სხვა ქვეყ-
 ნებში და ასეთივე იგი ჩვენშიაც. რაც დღე გადის, მით უფ-
 რო იწევს და იწევს ზევით ბინების ქირა, მით უფრო საძნე-
 ლო და გასაქარი ხდება სახლების არა-მესაკუთრე ხალხისთვის
 ქალაქში დაბინავება და ცხოვრება. ბინების ქირის სიდიდე
 მძიმე ტვირთათ აწევს საზოგადოთ სახლის ყველა მქარავე-
 ბელთ, განსაკუთრებით კი შეუძლო ან მცირე შეძლების ხალხს,
 ე. ი. ქალაქის მცხოვრებთა უმრავლესობას. რა არის ამის მი-
 ზეში, რა იწვევს ქალაქში სახლების გაძვრებას, ქირის მუ-
 ღმივ გადიდებას?

ეს ძნელი გამოსაცნობი არაა. ქალაქში, ვიწრო ადგილ-
 ზე, თავმოყრილია მრავალი ხალხი. ჯერ ერთი, თვით ქალა-
 ქის მცხოვრებნი მრავალდებიან და, მაშასადამე, თან-და-თან მეტ
 საბინადრო სახლებს საჭიროებენ. მეორე მხრივ, რამდენათაც
 ქალაქში იზრდება და ვითარდება ვაჭრობა და მრეწველობა,
 მრავლდება საადმინისტრაციო დაწესებულებები, მით უფრო
 მეტი ხალხი ემატება გარედან ქალაქს. გადიდებულ ვაჭრობა-
 მრეწველობისთვის საჭიროა მეტი სახლები, გამრავლებულ და
 შემომატებულ ხალხისთვის აუცილებელია მეტი ბინები. ამ
 სახით მატულობს მოთხოვნილება, რაც ყოველთვის იწვევს
 ფასების აწევას და ამ შემთხვევაში ბინის ქირის გადიდებას.
 სახლების რიცხვი კი გადიდებულ მოთხოვნილებასთან შეთან-
 ხმებულათ ვერ მატულობს და ან თუ მატულობს, ამას მაინც
 დიდი ვერაუფერი გავლენა აქვს ქირის დაწევაზე და, მაშასადა-
 მე, საჭიროებელ სახლების გაძვრებაზე. ეს იმიტომ, რომ ქა-

ლაქში მიწას, რომელზედაც აგებულ უნდა იქნეს სახლი, მო-
 ნოპოლიური ხასიათი აქვს.—გვეგონია, აქ აზრი ყველასთვის
 გასაგებათ ვერ არის გამოთქმული და საჭიროა მისი განმარ-
 ტება.

ვთქვათ, გოლოვინის პროსპექტზე თავისუფალი ადგილი
 მოიპოვება, რომელზედაც სახლის აგება შეიძლება. ცხადია,
 ამ ადგილს პატრონი იმ ფასათ არ გაყიდის, რა ფასათაც გა-
 ყიდდა, მაგალითათ, ავქალაში ან მოხისში. ეს არის საუკეთე-
 სო ქუჩა, შუა ადგილას, უდიდეს სავაჭრო და საადმინისტრა-
 ციო დაწესებულებებთან ახლოს. აქ აგებულ სახლს ყოველ-
 თვის მეტი მუშტარი ეყოლება და მიწის პატრონიც ამით სარ-
 გებლობს. იგი უზომოთ აძვირებს მიწის ფასს. ის, რაც ავქა-
 ლაში 60 მანეთი ეღარებოდა, აქ 60 ათასათ და მეტათ იყი-
 დება. იყიდება იმიტომ, რომ საჭიროება ანუ მოთხოვნილება
 არის და მიწის პატრონს კონკურენტი, მეტოქე არა ყავს. მი-
 წა რაც ბუნებით არის, ის არის,— მისი აღებ-დაღება, გაზრ-
 და-გადიდება არ შეიძლება. და, აი, ამას ქვია მონოპოლია,
 საცა კონკურენცია არ არსებობს, საცა მეტოქობა არ მოი-
 პოვება. სახლის აგების მსურველი, თუ უნდა თავისი სურვი-
 ლი სისრულეში მოიყვანოს, უნდა დათანხმდეს მიწის პატრო-
 ნის პირობებს, მიწა ძვირათ უნდა იყიდოს და საკუთრებათ
 გაიხადოს. მიწის ყიდვის და სახლის აგების შემდეგ იგი ინ-
 გარიშებს დახარჯულ ფულზე სარგებელს, წლიურ რემონტს,
 ამორტიზაციას, გადასახადს, თავის მოსაგებს და ყველა ამე-
 ბის მიხედვით დაადებს თავის სახლს მინიმალურ ქირას. მიწის
 პატრონი იღებს სამამულლო რენტას, სახლის ამშენებელი კა-
 პიტალის სარგებელს და კაპიტალისტურ მოგებას, ხოლო მდგმუ-
 რი აკმაყოფილებს ერთსაც და მეორესაც. ანგარიშის წესი იგი-
 ვეა მაშინაც, როცა მიწის პატრონი არ ყიდის სხვაზე მიწას
 და თვითონ აშენებს სახლს. ამ შემთხვევაში იგი მიწის რენ-
 ტას ცალკე ინგარიშებს და კაპიტალის სარგებელს და თავის
 მოგებას კიდევ ცალკე. ორივე შემთხვევაში გადამხდელი
 მდგმურია და სხვა არაფერ.

მართალია, ქალაქში ყველა ქუჩები ისე მიშიდველი და
 მოხდენილი არაა, როგორც გოლოვინის პროსპექტი, ყველა
 უბნები ისე საამო საცხოვრებელი არაა, როგორც ხოლო

ლაკი. ამიტომაც ქალაქის ყველა ნაწილებში ერთნაირი მოთხოვნა არ არსებობს სახლებზე. განაპირა უბნებში ცხოვრობდა ბევრს უჭირს, მოუფენელ და ტალახიან ქუჩებზე დაბინავება ბევრს ეზარება და არ უნდა. ამიტომ ქალაქის ასეთ ნაწილებში სახლებზე შედარებით ნაკლები მოთხოვნაა და, მაშასადამე, მიწის ფასიც ნაკლებია. მაგრამ რაც დრო მიდის, აქაც თანდათან ძვირდება მიწა. ხალხის გამრავლების გამო საჭირო ხდება ახალი სახლების აგება. ეს შეიძლება მოხდეს თავისუფალ მიწებზე და ასეთი მიწები კი უფრო ქალაქის განაპირათ არის. ქალაქი მატულობს, იზრდება და ამის გამო ქალაქის გარშემო მდებარე ადგილების ფასიც მატულობს და იზრდება. და ქალაქში მიწის ფასის აწვევა ნიშნავს ქირის აწვევას და ბინების გაძვირებას.

ეს მუშაობი ზრდა მიწის ფასებისა იწვევს „გეშეფთმანერთა“ დაუცხრომელ სპეკულიაციას. უკანასკნელ ხანებში, როცა ქალაქის თვით-მართველობას ეძინა, ასეთმა პირებმა თვითონის გარშემო დიდ-ძალი ადგილები იყიდეს. რა მიზნით? რასაკერაველია, იმ მიზნით, რომ რამდენიმე წელიწადში ფასი აიწვეს და ღირს მოკვებან. და, მართლაც, ანგარიში სწორეთ ნაშთილია, იგი „რისკს“ სრულიათ მოკლებულია. ბანკში შეიტანთ ფულს და რა იცით, ბანკს რა მოუვა. მრეწველობაში დაბანდებთ კაპიტალს და—ვინ იცის, იქნებ ყოველთვის მოსავები არ გექნეთ. აქ კი ყოველგვარი „რისკი“ თავიდან აცილებულია. მიწა არც დღეებზე და არც გაცვებზე. აქ საჭიროა მხოლოდ მოცდა და დინჯათ ლოდინი. 5—10 წელიწადში მიწის ფასი გაორკეცდება და მიწაში გაღებული ფული გამრავლებული დაკბრუნდებათ. ფული იბარტყებს, ფულსა შობს თქვენს უშრომლათ და უზრუნველათ.

და არა მარტო მიწების ყიდვა-გაყიდვას დროს იწენს ხოლმე თავს სპეკულიაცია. ეკვე ხდება ხშირათ სახლების აგებისა და ყიდვა-გაყიდვის დროსაც. ეს დღეს ყველამ იცის, რომ ქალაქში სახლები თანდათან ძვირდება. ხშირათ პატარა ფულის პატრონი იწყებს სახლის შენებას; საძირკველი არ ამოუყვანია, რომ ფული აკლდება. დარბის ფულის საშოვრათ, სესხულობს დიდი სარგებლით, აშენებს სახლს, აძვირებს ქირას და ამ სახით მისი ვალების დიდი სარგებელი მდგმურებს აწვება გადასახველ ტვირთათ. სახლის ამშენებელს სხვა მოსაზრებაც აქვს. ქირის აწვეით, გარდა იმისა რომ მას წლიური სარგებლობა ემატება, სახლის ფასიც ღირდება. მეტია სახლის შემოსავალი, — მეტია მისი ფასიც. ვთქვათ, წლიურათ სახლი 900 მანათს იძლევა წმინდა შემოსავალს და ფულის შუათანა სარგებელი 6% არის. ასეთ სახლს მყიდველი ასე დააფასებს: 6 მანათი სარგებლის მისაღებათ დამჭირდება 100 მანათის გასახება; 900 მანათი სარგებელი რომ მივიღო, ამისთვის 15,000 მანათი იქნება აქროვო. ეს სახლი იძლევა 900 მანათს წლიურ შემოსავალს. მაშასადამე, მისი ფასი 15,000 მანათს ეთანასწორებაო. ეს არის აბიტალიზაცია (900: 6×100) და მუშტარიც მისცემს ასეთ ახლში ფასათ 15,000 მანათს. ვთქვათ, ხუთი წლის შემდეგ, სარგების აწვევის მეოხებით, იგივე სახლი 1200 მანათს, ე. ი. 300 მანათით მეტს იძლევა წლიურათ წმინდა შემოსავალს. ამ შემთხვევაში სახლის ფასი 20,000 მანათი იქნება (1200: 6×100). როგორც ხედავთ, ქირების სამსი მანათით აწვეით ახლის პატრონმა 5000 მანათი მეტი აიღო გაყიდვის დროს. ყიდველიც ასეთსავე სპეკულიაციაზე ფიქრობს, როგორც პირველი გამყიდველი. ისიც ცდილობს ბინის ქირის აწვევას და სახლის ფასის გაღივებას. და ასე მიდის შეუჩერებელივ crescentი სახლების სიძვირე. ამას არ ეტყობა არც შეჩერება, არც დასასრული.

განსაკუთრებით მძიმე ასატანია ქირების გაძვირება მცირე დროების ხალხისათვის, რომლის წლიური შემოსავალი არ აღე-

მატება 1000 მანათს. მძიმე ასატანია ჯერ მარტო იმიტომ, რომ იგი შედარებით უფრო მეტს ხარჯავს ბინისა და ფული შეძლებული და მდიდარი ხალხი. ცოლშვილიც მდიდრისა რომლის შემოსავალი არ აღემატება 400—500 მანათს და რომელიც სახლის ქირათ იხდის 240 მანათს, ხარჯავს თავისი შემოსავლის ნახევარს. საშუალო შეძლების კაცი კი, რომელსაც წლიურათ 500 თუმნის შემოსავალი აქვს და 700 მანათთან სახლი უჭირავს, ხარჯავს თავისი შემოსავლის ერთ მეშვიდედს. გარდა ამისა პატარა ბინა, რომელიც 2—3 ოთახისაგან შედგება, შედარებით უფრო ძვირია, ვინემ 6 და 7 ოთახიანი, ასე რომ შეუძლო ხალხი მდიდრებზე უფრო ძვირათ ქირაობს ბინებს. ნამეტან ძვირათ უჯდებათ ბინის ქირაობა იმ პირებს, რომლებიც, ვითარცა უცოლშვილონი, თითო ოთახს იქერენ. ცალკე გასაქირავებელ ოთახების სიძვირე და მოუწყობლობა ჩვენ ქალაქებში სწორეთ გასაშტერებელია. ასეთ ბინებს ქირაობენ უცოლშვილო ნოქრები, მუშები, ხელოსნები, წვრილი ჩინოვნიკები და სხვ. — ყველა ისეთი ხალხი, რომელიც ძალიან ცოტა შეძლების პატრონია. მათ არა აქვთ ჩვეულებრივ არავითარი სახლის მოწყობილობა და ამიტომ მებელიან ოთახებს იქერენ. ნამდვილათ ეს ოთახები ცარიელია, მაგრამ აქ „მებელიანს“ და „მორთულს“ ეძახან. ერთი გაფხეკილი სტოლი, ერთიც გაცვეთილი სკამი და ერთი ხის ორიგინალი უშეტკა, რომელიც თავისი კრიქინით კაცს გულს გაუწვრილებს და ნერვებს აუშლის, — აი, ეს არის სულ აქაური მებელიან ოთახების მორთულობა. ამგვარათ „მორთულ“ ოთახებში გამჭირავებლები 15 და 20 მანათს თხოვლობენ თვითურათ.

ევროპის მწერლობა ურიცხვ წიგნებს შეიცავს ესრეთ წოდებულ „ბინის კითხვის“ შესახებ. პრესაში, ცალკე გამოკვლევებში, ბროშურებში—ყველგან ბინების ნაკლებობასა და სიძვირეზე ჩივიან. და ჩივიან ისეთ ქვეყნებში, საცა ვაჭრობა და მრეწველობა აყვავებულია, მშრომელი ხალხის შემოსავალი გაღივებულია. და რაღა უნდა ითქვას ჩვენში, საცა არც ერთია, არც მეორე და არც მესამე. აქ ვაჭრობაც ნაკლებია, მრეწველობაც და ხალხის ეკონომიური კეთილ-დღეობაც. მიუხედავათ ამისა, საშინლათ ძვირია ბინები. პარიჟში სახლის ქირა ისე ძვირი არ არის, როგორც თფილისში.

და, აი, სწორეთ აქ არის ერთი მეტათ ფართო და მაღლიანი ნიადაგი ქალაქის თვით-მართველობის მოქმედებისათვის. ეს ისეთი საგანია, რომელიც შეეება ქალაქის მცხოვრებთა დიდ-ძალ უმრავლესობის კეთილ-დღეობას და წარმატებას. თვით-მართველობა, რომელიც უნდა ზრუნავდეს ქალაქის წარმატებაზე, მოვალეა ამ საგანს დიდი ყურადღება მიაქციოს და ეცადოს ბინების გამრავლებას, გაიფებას და გაუმჯობესებას. როგორ და რა საშუალებით უნდა მოხდეს ეს?

ამ მიზნის მისაღწევათ ევროპის ქალაქები სხვა-და-სხვა გვარ ზომებს ხმარობენ. ეხმარებიან კერძო კაპიტალისტებს, რომლებიც შეუძლო ხალხის საცხოვრებლათ დანიშნულ პატარა ბინებს აგებენ, ეწვეიან ფილანტროპიული განზრახვით პატარა სადგომების გასამრავლებლათ დაარსებულ ფერაინებს და სახლების ამშენებელ ამხანაგობებს და სხვ. *). ჩვენ ზიაც შესაძლებელია და სასურველიც არის ასეთ ამხანაგობათა დაარსება. ეს უნდა იქნეს კერძო პირთა ინიციატივას საქმე, რომელსაც თვით-მართველობა ფულით და სხვა მხრივაც უნდა დაეხმაროს. სახლების ამშენებელ ამხანაგობას მიზნათ აქვს, რომ თავის წევრებს სახლები იაფათ აქირავებინოს და ამით ისინი მევახშე სახლის პატრონებისაგან დაიფაროს. შეიძლება ამ-

*) იხ. ამის შესახებ Hugo, Die Deutsche Städteverwaltung, Stuttgart 1901, გვ. 335—461. მისვე Städteverwaltung in England, Stuttgart 1897, გვ. 71—109.

ისიც ქაიდას მიზნით, რომ თავისი წევრები თანდას
ს გადახედვებით სახლების მესაკუთრეებთან გახადოს.
იგი წევრებში მოგროვებული ფულით ყიდულობს
ჩვეს სახლების შენებას, რომლებსთვისაც საჭირო
აგს ქალაქისგან შოულობს სესხათ და ზოგსაც საპი-
ბანკებისაგან. რამდენადაც გავრცელდებიან ასეთი
უბი ჩვენში და რამდენადაც მეტ დახმარებას გაუ-
ქალაქი, მით უფრო წინ წავა ბინების გაიფებისა
კლათ მოწვევების საქმე.
ამ ამ საქმის განვითარება მხოლოდ მაშინ იქნება
ქალაქზე დაყენებული, როცა თვითონ ქალაქი მო-
ელს სახლების შენებას და პატარა ბინების რიცხვს
ებას. ქალაქს ამისთვის ფულის შოვნაც უფრო ადვი-
უძლია, მიწის შექმნაც, ტექნიკურ ძალის მიპოვებაც
კონილების დანახვა და გათვალისწინებაც. დღეს აღა-
აზნია უცნაურათ, რომ ქალაქმა თვითონ იკისროს
გამოყვანა, ქალაქის განათება, მიმოსვლის საშუალებ-
აწყობა-წარმოება, საყასბოს აგება და მართვა და რას-
ინცა და მინც სახლების აგება უნდა იყოს გასაკვრი
ერსებელი.
ათალია, სახლების მოვლა ქალაქისაგან რთულ ორგა-
ს მოითხოვს, მაგრამ საგნის ეს მხარე შეიძლება გამარ-
ლი იქნეს. შეიძლება დაარსდეს ზღმურთა ამხანაგობა-
ქალაქმა ამ ამხანაგობებთან იქონიოს ურთიერთობა და
თოველ კერძო მდგმურთან. მიწა და სახლები ქალაქის
ლება იქნება, ხოლო მათი მართვა-გაგებლობა ამხანა-
ჩაგებობათ. ესენი თავიანთ წევრებში მოაგროვებენ
ავო კაპიტალს და აქედნ ნაწილს ქალაქს წარუდგენენ
რ. პასუხისმგებლობას იკისრებენ ქირის დროზე შეტა-
ა სახლების კარგათ მოვლისათვის. ბინების ქირა დაწე-
ა იქნება ხარჯების მიხედვით. ქირა უნდა ფარავდეს
და სახლის ღირებულობის სარგებელს, ამორტიზაციას,
ახადს და დაზღვევის ხარჯს. ერთი სიტყვით, ქალაქი
და ზარალიდეს ამგვარ სახლების აგებით; მისი მოქმე-
და ზრუნვა ბინების გაიფებისათვის არ უნდა წარმოად-
მხოლოდ ქველ-მოქმედებას და ქალაქის საერთო კასი-
უძლო ხალხისთვის საჩუქრების მიცემას. იგი მკვიდრ
მიურ საუბედველზე უნდა იყოს დამყარებული და მხო-
მაშინ ექნება მას მომავალი. მაგრამ ამასთან ქალაქი
მას უნდა ცდილობდეს, რომ უმთავრესათ ღარიბ ხალ-
ის დანიშნულ სახლების ქირით მოგება ნახოს და თავისი
აივსოს. წინააღმდეგ შემთხვევაში მისი მოქმედება ვერა-
გავლენას ვერ იქონიებს ხალხის ეკონომიურ წარმა-
ე; იგი დაემსგავსება კერძო სახლის პატრონთა მოქმე-
რომლებიც ფიქრობენ მუდამ ქირის აწევაზე და სა-
ფასის გადიდებაზე. შემოსავლით ხარჯების დაფარვა—
ინციპი, რომელიც აღიარებულ უნდა იქნეს ქალაქის-
შემთხვევაში.

ფ. ბ.

† გლეზ ივანეს ძე უსპენსკი.

(ხეკრალაგა)

მარტს სტრელნაში გარდაიცვალა შესანიშნავი რუსეთის
ისტ-პუბლიცისტი გლეზ უსპენსკი, საუკეთესო წარმო-
ლი ფრტ-წოდებულია „ნაროდნიკული“ (ტიტიათა
ლე) ლიტერატურისა...
მცა და გლეზ უსპენსკი გამოვიდა სამწერლო ასპარეზ-
—66 წლებში, მაგრამ აყვავება მისი ლიტერატურუ-
ვაწეობისა ეკუთვნის მესამოცდაათე წლებს; ამ წლებ-

ში უნდა ვეჩიოთ მისი დამახასიათებელი რწმენა-შეხედულება...
გლეზ უსპენსკიც, როგორც დიდილი შვილი თავის დროისა,
მის გავლენას ვერ აცდა... იმან პირველ ხანებში, რაიწყო
გლეზის იდეალიზაცია, რასაც ნათლათ გვიმტკიცებს, მაგალი-
თათ, აი მისი თხზულების ერთი ადგილი: „მე გგონია, ამბობს
პივასოვი, რომ გლეზი ცხოვრობს მხოლოდ თავისი შრომის
ნებით,—და რადგანაც მისი შრომა დამოკიდებულია მრავალ-
გვარ ბუნებრივ კანონებისაგან, ამისათვის მისი ცხოვრებაც
მრავალფეროვანია, სავსე და ჰარმონიული, მაგრამ მისა უნე-
ბურათ, მისდა უაზროთ“ *).

რაც შეეხება იმგვარ კაცს, რომელიც მიქალაქობრივ
ცხოვრებაშია გამოსული, ამაზე პივასოვი დაძენს, რომ ის გა-
მოგდებულია ზემოაღნიშნულ გლეზურ სამოთხისაგან“ და გან-
დენილი სადღაც უფერულ „უდაბნოში“.

ამნაირათ, გლეზ უსპენსკი თვის თეორეტიულ მოსაზრე-
ბაში ტიპიური მწერალია ფრეთ წოდებული „ნაროდნიკე-
ბისა“.

მაგრამ გლეზ უსპენსკის აქვს ისეთი თვისებაც, რომელიც
მას ანსხვავებს და მალღა აყენებს სხვა „ნაროდნიკებთან“ შე-
დარებით. საქმე იმაშია, რომ მისი მძლავრი მხატვრული ნი-
ქი ვერ თავსდება ვიწრო „ნაროდნიკულ“ ფარგლებში და
უნებურათ ხატავდა ახალ ცხოვრების ახალ ელემენტებს. ის
წერდა გლეზზე, რომელიც მოსახბლავი თვისებებითაა შემკუ-
ლი... მაგრამ მისი მძლავრი კალამი წერდა სხვასაც... მისი წი-
ნანდელი გლეზი ჩავარდა ეხლა ყავა-ხანაში, დაწვრილმანდა,
შეითვისა ყავა-ხანური ცივილიზაცია, გონებრავთ დაეცა, ზნეო-
ბრიკათ გინბწა, ერთი სიტყვით, ჩავარდა ახალ პირობებში,
რომელნიც მას უსათუოთ ასე გახდიდა. აქ გლეზ უსპენსკიმ
დიდი გაჭირბობა გამოაჩინა და ობიექტიურათ დაასურათა
გარდამავალი გლეზა. მისი გლეზი ეხლა იცვლება, როგორც
იცვლება თვით „ოქშინა“ ჩარჩს და ძველ კარ ჩაკეტილობა-
სა შორის... მან პირველათ მიიქცია ყურადღება ჩარჩსა და
კლდეც ნათლათ ახ ნა ეს ახლათ დაბადებული სოციალური
მოვლენა. მიწის უფ რება, რომელიც ერთ დროს აერთიანებ-
და ხალხსა, იცავდა მასში გულახდილობას და პატიოსნებას,
აცილებდა მას ღორქუცელობას და შურიანობას, ერთი სიტ-
ყვით, რომელიც ხდდა ბედნიერათ ხალხსა, ეხლა დაიკარგა
და თან გაქრა მისი მნიშვნელობაც...

მ. რ.

სხვა-და-სხვა ამბები.

დღეს, 31 მარტს, დილის 11 საათზე დანიშნულია თბი-
ლისის ღურგალთა ამხანაგობის „შრომის“ წევრთა საზოგადო-
კრება.

ქალაქის გამგეობამ გასინჯა თხოვნა, რომელიც ნაძალა-
დვის მცხოვრებლებმა—ოთხმოცმა კაცმა მიართვა დიდ-მთა-
ვარს მიხეილ ნიკოლოოზის ძეს და რომელშიაც თხოვენ, ნე-
ბა მიეცეთ მათ შეიქიდას ის ადგილები, რომლებზედაც სა-
ხლები აქვთ აშენებული. განგეობამ ეს თხოვნა არ შეიწყნა-
რა, რადგანაც შეუყიდველათაც მოიჯარადრეებს დიდ შეღავა-
თიან პირობებით აქვთ დათმობილი ადგილები.

სადგურ ხაშურიდან ბათუმამდე გეორგიანდაგის მიმარ-
თულების გამოკვლევას აპრილის თვიდან შეუდგებიან. გზის
მიმართულების გამოკვლევა ოთხ პარტია-მკლევართ აქვთ მინ-
დობილი და ამათ უფროსათ დანიშნულია ამიერ კავკასიის

*) Соч. Гл. Успенскаго. т. II. „Изъ разговоровъ съ при-
ятелями“.

რკინის გზის რემონტის უფროსის თანაშემწე ინჟინერი იაკ-
შინი. მეორე ლიანდაგის გამოკვლევა უნდა ამ ზაფხულსვე და-
სრულდეს და მომავალ ზაფხულს კი განზრახვა აქვთ თვითონ
ლიანდაგის კეთებას შეუდგნენ.

ქუთაისის საგუბერნიო მართველობამ ასე გაანაწილა ქუ-
თაისის გუბერნიის ქალაქებ შორის ის 63 ათასი მანეთი, რო-
მელიც გადასახდათ გაეწერა ქალაქების მამულებზე 1902
წლისათვის: ქ. ქუთაისმა უნდა გადახადოს 13,976 მანეთი,
ბათუმმა—31,784 მანეთი, ფოთმა—4021 მან., ოზურგეთმა
—1284 მან., სოხუმმა—8453 მან., ართვინმა—2066 მან., რე-
დუთკალემ—127 მან. და დ. ზუგდიდმა—1289 მან.

თბილისში მაკერის აუთიაქის მოაჯარადრემ ბ-ნმა იაკუ-
ბოვიჩმა მარტის პირველი ნახევრიდან შემოიღო თავის აფთი-
აქში მორიგეობითი მუშაობა ფარმაცევტთათვის. ამის მი-
ხედვით მოსამსახურე ფარმაცევტთა შტატი იყოფა ორ ნაწი-
ლათ:—პირველი იწყებს მუშაობას დილის 8 საათზე და მუ-
შაობს ნაშუადღევს სამ საათამდე, —მეორე ნაწილი—სამი საა-
თიდან ღამის 10 საათამდე. ამნაირათ ბ-ნ იაკუბოვიჩის აფთი-
აქში ფარმაცევტები მუშაობენ დღეში 7 საათს.

ბ-ნი იაკუბოვიჩი კავკასიაში ერთათ ერთი მეაფთიაქეთა-
განია, რომელმაც პირველათ შემოიღო თავის ფარმაცევტებ-
თათვის ის შეღავათი, რომელიც ჯერ კიდევ 1899—1900 წ.
მომხდარმა სრულიათ რუსეთის ფარმაცევტთა კრებამ სასურ-
ველათ აღიარა.

მიწებზე ახალი წესით შემოღებულ გარდასახადის გაწერის
დროს ბევრი მემამულის ადგილები ერთი ორათ ან მეტათ
იანგარიშეს და ისე გააწერეს გარდასახადი. ამის გამო ბევრი
საჩივარი მიუვიდა მემამულეთაგან სახაზინო პალატას, სთხოვ-
დნენ გაწერილი ხარჯების მიწის რაოდენობის თანახმათ ან-
გარიშის.

სახაზინო პალატა ამის შესახებ საფინანსო დეპარტამენტს
დაგკოხებია ამ წლის იანვრის თვეში, როგორ მოვიქცეთ იმ
შემთხვევაში, როცა მიწები მემამულისა ნამდვილზე მეტათაა
ნაანგარიშევი და გარდასახადიც მეტია შეწერილიო.

ამ დღეებში ამაზე საყურადღებო პასუხი მოსვლია პალა-
ტას პეტერბუგიდან. დეპარტამენტი ასე განუმარტებს ამ სა-
განს: 1900 წლის 12 ივნისს უშაღლესათ დამტკიცებული კან-
ონით, თუნდაც რომ ზედ-მეტი იყოს მიწების რაოდენობა
გამოცხდებული და ერთი ორადაც გაწერილი იყოს ამ მიწებ-
ზე გარდასახადი, ასეთი შეცდომა მხოლოთ იმ წელიწად-
ში შესწორდება, რომელიც მოსდევს იმ წელიწადს, როცა
თვით შეცდომილება აღმოაჩინეს.

გორესპონდენცია.

ს. ასპანა. (გურია) შარშანდელმა მოუსაველობამ გამოუთქმელ
მატერიალურ ვაზისში ჩაკვანასასხელები... მაგრამ სოფელი მაინც
სოფელურათ ითმუნს ეოგელივეს: უფულობას, უგზობას საზრდას
უქონლობას.

გზების საქმე ასკანში მეტის მეტ ცუდ მდგომარეობაშია. მარ-
თალია, როცა კარგი ამინდი არის, გზა სულ მალე შრება და თა-
ვის-თავათ უმჯობესდება, მაგრამ პირველი წვიმიანი დღე საკმარისია,
რომ ეს ვითამდა მშენიერი გზა ერთ დიდ გაუფაღ ტაღასის ღეს-
ტათ გარდაიქცეს. ამ მოვლენას ადგილობრივი მამასახლისი ეურად-
ღებს არ აქცევს, თუცაღ მისი აღთქმა სულ სხვა იყო პირველში:
ის პირველივე ვაი ამინდების დაწეებისათხვე შეგვიბრდა გზის გა-
კეთებას და მერმე სულ ეტლით სსსარუფლსას, მაგრამ დღეს

არც უბრალო საურმე და სსცხენოსნო გზა არ გვაქვს. არ ვიცა,
რას უტდის ეს ვაჟობანი?..

ქართული

სწორეთ ამ უფულობის და უქონლობის დროს, დასაწყისს ვა-
მწიქებული ეკლესიის შენობა, რომელსაც საბრალო სოფელმა ვერ-
ჯერობით აკერ ხუთი-ათას მანეთამდე შეაღია, და რომელიც მომა-
გალში, ჩემი აზრით, ერთ ამდენს კიდევ მოითხოვს, თუ შეტს არა.

ჩემი აზრით, არც ადგილობრივი ხანკის და საპკითხველს
საქმეები მიდინს რიკანათ. იმედია, ეოგელივეს დაწვრილებით გა-
კვებებისებენ მათი გამგეები ვაზეთის სსშავლებით. უამისობა არ
ივარგებს. ევვლაფერს რაღაც მიღუქების დაღი ახის აქ და ეს არა-
ფრათ შეშვების ესლანდელ დროს...

ბ. ქერიძე.

წერილი გორიდან.

თუ რომ გორელი „მოქალაქის“ (ქართლოსიანი იქნება
ის თუ ჰაოსიანი, სულ ერთია) გაჯავრება გინდათ, კითხეთ მას,
როდის დაარსდა ქ. გორი. ის ამ კითხვაზე ერთს ლაზათიანათ
შემოგობღვერს და „იპო“ პასუხის მაგიერ და გაკვირვების ნი-
შნათ მოგაძახებს. მერე რა არის აქ გასაჯავრებელი ან გასა-
საკვირველიო, იკითხავთ, როგორ თუ არა? ჩვენს დროში,
როცა ყოველივე ქალაქს, დაბებს და სოფლებს იმით მოწონს
თავი, თუ რითი ან როგორ წაიწია წინ, რა და რა კულტუ-
რული დაწესებულება შექნა, გორელი კი იმითი იწონებს
თავს, რომ ის მხოლოთ გარეჯია, რომ იმას არაფერი ახალი
არ აინტერესებს. ამის მიხედვით მას რწამს, რომ ქ. გორი დაარ-
სებულია უხსოვარი დროიდან, თვით აღამ და ევას გაჩენის
დღიდან და, მაშასადამე, გორელის „მოქალაქობრიობაც“ უხ-
სოვარის დროიდან მომდინარეობს, რაც შეადგენს გორელი
მოქალაქის დედ სიამაყეს, და შენ კი, მკითხველო, შენი „ახი-
რებული“ კითხვით თითქო ექვი შეგაქვს ქ. გორის სიძველე-
ში და მოქალაქის „დაძველებაში“. მაგრამ, საკმარისია მიიარ-
მოიაროთ გორის მიდამოებზე, რომ დარწმუნდეთ გორელი
მოქალაქის შეხედულობის სიმართლეთში. მართლაც და რა გნე-
ბავთ, რომ გორის და გორელების „სიძველეს“ არ ამტკიცე-
ბდეს.

მიგ შუაგულ ქალაქში ამართულია „გორის ციხე“, ეს
უძველესი ნაშთი წარსული „დიდებისა“ და ამაყათ და მეღ-
ღურათ დაცქერის გორელებს ზემოდან; იქა-აქ ჯერ კიდევ მა-
გრათა დგანან ძველი საყდრები; ძველი სახლები, რომელთა
უმრავლესობა დანგრევას ელოდება, ხომ „უთვალავია“ დამა-
ებს თუ დაუმატებთ „ქუჩების“ „სიძველეს“ და სიბინძურეს და
აგრეთვე ქალაქის „ძველ“ თავს და „ძველ“ „ღლასნებს“,
გორელი „ღრავდანიის“ სიძველეში ექვი არ უნდა შეგივი-
დეთ. ერთი სიტყვით, სიძველე მარჯვნივ, სიძველე მარცხნივ,
სიძველე შიგნით, სიძველე გარეთ! აი გორელებო, აი
ნიშანი, აი მათი „სილიადე“ და სიამაყე! თუ რომ გორელს ჩა-
მოუგდე კითხვა, მაგალითათ, ბიბლიოთეკა-სამკითხველოს და-
არსებაზე, მის საჭიროებაზე, ის მაშინვე მოგაძახებს: „ეჰ, რათ
გვირდა—ჩვენ ძველსაც არა ქონია მაგისთანები, მაგრამ პურს
კი ქამდაო; აღძარით, მაგალითათ, კითხვა საბჭოში ქუჩების
დასუფთავებაზე ან საზოგადოთ სანიტარულ პირობების გაუმ-
ჯობესობაზე, თქვენ მაშინვე მოგახლიან: „რა საჭიროა“ ან
და: „სადა გვაქვს ფულები“! გემახსოვრებათ, 1895 წ. ლია-
ხვმა და მტკვარმა გორის მესამედი ნაწილი დაანგრია და წა-
იღო, წააგლიჯა აგრეთვე გორელებს ერთათ-ერთი საზოგადო
ბაღი, და ის კი ვერ მოუხერხებიათ, რომ ლიახვიდან, რომე-
ლიც ზედ აკრავს გორს, წყალი გამოიყვანონ და ქუჩები მორ-
წყან, ასე რომ გორელებისთვის ისევ ავდარი ჯობია,
ვიღრე კარგი დარი, რადგანაც თვალები მაინც მტვრის
მსხვერპლით აღარ ხდება. სცადე და აღძარით კითხვა ქუ-

სავაჭროთი მთელი დღეობით დაწინა, უკლას ქაქას და მათი ძახილით უურები გამტკედილი გაქვთ.

ადგილობრივ ნაწარმოებთა ეიღვა-გაყიდვაში კარგათ ხელს უწყობს მასში ორ ადგილს (მასალა და ასუღასში) დაწესებული დიდი ბაზრობა, რაც კვირაში ორ-ორი ჰინი იმართება ხალხე. უმთავრეს სავაჭროს, — სანაგვე-ხარბლეულობის გარდა, — შეადგენს აქაური ხშირი მდიდარი სხელმწიფო და კერძო ტუეები (უმთავრესათ მუხისა), რომელთა წლიური წარმოება ასი-ათასობით ითვლება; ხადრობა ზამთრობით ცივ ქვეუბიდან მოფრენილ ფრინველებზე, და უკლას ამითვე უმეტესათ სარკებლობენ ბრინჯის მოყვანით, რასაც მკვიდრი თათრები მისდევენ; სექტანტები არ კადრულობენ ამ უმადურ და სტანჯველ მუშაობას. ბევრ სექტანტების სოფლებს, მაგ., ნიკოლაევისას, ანდრეევსკისას და სხ., აქვთ ბრინჯის მოსაყვანი მიწები, მაგრამ ამ მიწებს იკარით თათრებსვე აძლევენ. მკითხველი, უკვლედა იტნობს ლენქორანის მასრას, უმთავრესათ მით, რომ სხელი შორსა აქვს გავრდნილი ციებ-ცხელების გამო. ეს ავთა-უთფობა შედეგია იმ დაუბუღ ქაობებისა, რომლებიც შეადგენს აუცილებელ საჭიროებას ბრინჯის მოსაყვანათ და რომლის მოყვანასაც ხარბობის მოყვანასთან თანაბრათ მისდევენ. ბრინჯის მტენარე დათესვიდან მომკამდე წყალში დგას და, წყალი თუ ოდნავაც არის დააკლდა, მაშინათვე იღუბება, როგორც წყლიდან ამოღებული თევზი. თუმცა ბრინჯის მოყვანა ერთ-ორ მეტათ ხეირს აძლევს მთესველს, მაგრამ რომ განახათ ის ჯოჯოხეთური გარჯა-წყალება, თვეობით მუხლებამდე წყალში ყოფნა მის დასამუშავებლათ, — მერწმუნებოდეთ, რომ ცოტაცა ორეული ნაუთფიც ამგვარი შრომისა.

მკვიდრმა თათრებმა, თვისი ბინძური ცხოვრებით, ოდრო-ხადრო ქუბებში ხადგმულ მიწურ ბანიან სხლებით და დაუდევრობასიზარმაცით, — თუ არ გაუსწრეს ჩვენებურ ჯავახელებს, მაინც არაფრით ჯობიან ამ უკანასკნელთ. შესანიშნავი ფრახა, თქმული მატრიცემულ ივ. გამართულის მიერ ჯავახელთა ცხოვრების დასახსინათებლათ, რომ ამითი სოფელი „ერთ უმუქლებულ სანეხვას წარმოადგენს“, — უკდ გამტკედილია აქაურ თათრის სოფლებზედაც.

მ ახალციხელი.

ძველ-სენაკის სამრეწველო ამხანაგობის „უზამავლის“ საზოგადო წლიური კრება.

24-ს ამ თვეს ძველ-სენაკის ამხანაგობის წლიურ კრებას დაესწრო 39 სრული წილის მქონი წევრი 22-სხვა არა დამსწრე წევრთა მონდობილობით. კრება კანონიერათ იყო ცნობილი, რადგან მეორე ჯერ იყო დანიშნული და წესდების ძალით წევრთა სინაკლეს არ ქონდა მნიშვნელობა. ანგარიშიდან ჩანს, რომ ამხანაგობას ზარალი უნახავს 300 მანეთამდე გასულ 1901 წელს, ხოლო 1900 წელს კი ამდენივე მოგება ქონია; ასე რომ, ამ ორ — 1900 — 1901 წელს ზარალმოგება ამხანაგობისა ერთმანეთს აბათილებს... შესაძლებელი ყოფილა, რომ ამ ამხანაგობასაც ისეთი საგრძნობელი ზარალი ენახა გასულ წელს, როგორც, მაგალითათ, გურიის ამხანაგობამ ნახა, რომ ქეშმარიტ გულ-შემატკივარი მოთავე და გამგეობა არ ყოლოდა მას. ამიტომ კრებამ ერთხმით მადლობა გამოუტყადა მართველს, ბ. ა. წითლიძეს, და გამგეობას და ხელ-მეორეთ აირჩია მართველათ ისევ ბ. წითლიძე, მოლარეთ თ. დ. ჩიჩუა, წევრებათ გამგეობისა: ილ. გვანცალაძე, ს. ენუქიძე, — ეს უკანასკნელი ახალ-სენაკიდან — და მის თანაშემწეთ ბ. ბერიძე, რომელმაც აგრეთვე მდივნის მოვალეობა უნდა აღასრულოს გამგეობის ახალ-სენაკის განყოფილებისათვის; ხოლო ძველ-სენაკისათვის კი გამგეობის მდივნათ პ. ლორთქიფანიძე იქნა არჩეული.

1900—1901 წლის ანგარიშიდანვე ჩანს, რომ ამხანაგობას ამ ორი წლის წინეთ ყოლია 192 წევრი, ჩაწერილი ამ-

ხანაგობის 1897 წლიდან. ხოლო ამ ორ წელს კიდევ მომატებია 64, — ასე რომ დღეს 256 წევრი ყავს ამ ამხანაგობის მარა, ამ რიცხვში რამდენიმე არა სრული წევრია ჩაწერილი წლის ფულიანი... რომ მათ არ დაკარგოდათ თავიანთი შემოტანილი ფული, როგორც წესდება თხოულობს, კრებამ, მმართველის წინადადებით, ერთი წელიწადი კიდევ აღროვა მათ, მხოლოთ დივიდენდის მოგება კი ჩათვლებათ იმ დროიდან, როცა შეაკებენ წილის ფულს ათს მანეთს... ანგარიშიდანვე ჩანს, რომ ამხანაგობის წინანდელ გამგეობას და მართველთა ნამყოფს ბ. ს. ყიფიანს ერთი ბოქაულისათვის მიუსესხებიათ ამხანაგობის ფული 500 მანეთი და დღესაც არ დაუბრუნებია ამხანაგობისათვის ეს ფული მსესხებელს. კრებამ მიანდო მართველს და გამგეობას, ილონოს ყოველივე ღონე, რომ დაიბრუნოს ამხანაგობამ თავისი ფული იმ ბოქაულისაგან.

კრებას წარმოუდგინა გამგეობამ წესდების ახალი პროექტი, რომელიც მთავრობის მიერ გამოცემულ ნორმალური წესდების თანახმათა შედგენილი; კრებამ კომისიას გადასცა განსახილველათ ეს პროექტი და აგრეთვე დაავალა მასვე — კომისიას — მოწონების შემდეგ ილონოს მთავრობის წინაშე ახალი წესდების დამტკიცება. ამ კომისიაში იქნენ არჩეულნი: გიორგი ჩიჩუა, თ. ოტია დადიანი, სპ. ენუქიძე, გ. ქავთარაძე და გ. მაშინაიშვილი.

სარევიზო კომისიის წევრებათ კრებამ ერთხმით აირჩია: თ. გ. ჩიჩუა, თ. ოტია დადიანი და ბლოლოჩინ-მღვდელი ა. კალანდარიშვილი...

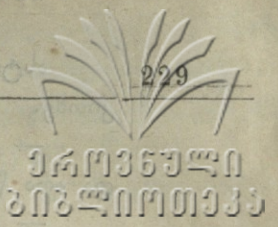
კრება, დაწყებული დილის 10²/₂ საათზე გათავდა 3 საათზე, საზოგადოთ ეს პაწია ამხანაგობა კიდევ ცოცხლობს და ჩვენი სხვა სამრეწველო ამხანაგობებთან შედარებით, — უკეთეს მდგომარეობაშია: მას ნაღდ ფულად ქონია ახლა 4000 მანეთამდე და 500 მანეთიც გასესხებული. ხოლო ვალი-კი ერთი გროში არა აქვს, როგორც გურიის ამხანაგობას დასჩემდა ამ ბოლო დროს დავალიანება და გაკოტრების გზისაკენ დაქანება... ოლონდაც, რომ სენაკის ამხანაგობის მართველობა-გამგეობაშია, როგორც სხვა დანარჩენ წევრებმა, უნდა ეცადონ, რომ მეტი სიცოცხლე ეტყობოდეს მათ კრებას, მათ წარმოება-ვაჭრობის საქმეს... და ეს შეიძლება მხოლოთ მაშინ, როცა ამხანაგობის წევრთა რიცხვს საკმაოთ გაამრავლებენ, ახალ-სენაკელებს შეუერთდებიან და მთელ სამეგრელოს გაიხდიან სამოქმედო ასპარეზად. მხოლოდ მაშინ მიეცემა ამხანაგობას საშუალება უფრო ქეშმარიტად აღასრულოს პირველი მუხლი თავის წესდებისა: შეუწყოს ხელი მეურნეობის სხვა დარგთა შორის ერთს მაინც — მეაბრეშუმეობას, — ასწიოს ფასი პარკისა და მით დაიხსნას საბრალო გლეხთა მრეწველი მოხუცი და ახალგაზდა ქალნი გარეულ და შინაურ ჩირჩ-ბაცაცებისაგან... უამისოთ-კი ამხანაგობის არსებობას არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს ხალხისათვის, რომლის სასარგებლოდაც თითქოს არსდებიან ჩვენში ამგვარი სამრეწველო ამხანაგობანი. ამასთანავე, არ შემიძლია ერთი არ უსაყვედურო ამ ამხანაგობას: წესდების ერთი მუხლის ძალით 30% წმინდა მოგებიდან საქველ-მოქმედო საქმეს უნდა მარბობოდა; ამ ხუთი წლის განმავლობაში, რაც არსებობს ამხანაგობა, — მოგროვილა ამ მუხლის ხუთას მანეთამდე და აბა ერთი ვისმესთვის მოეწმინდოს თვალიდან ცრემლი გამგეობა-ამხანაგობას? ამ კრებაზედაც ნათხოვი ძველ-სენაკის კრებათა-ერთი საქალგებო სასწავლებლისათვის შემწეობა არ ქნა დაკმაყოფილებული ხელად მაინც და სამერმისოდ გადაიდა.

არა-წევრი.

შელთაც წინეთ მიუღიათ ჯილდო-სახურები გარეშე სსხედმწიფო-თაგან. რასაკვირველია, კონსტიტუციის 12 მუხლი ამ ჩინის მოყვარულ სსხედმწიფო კატეგორიას იმავე ძალას გამოიჩინოს, როგორც აღორბე.

მ ა წ ა ნ წ ა ლ ა .

I.

შ ე ს ვ ე დ რ ა მ ა ს თ ა ნ .

(მაქ გორკისა).

ბნელოდა. მე თამამათ მივაბიჯებდი წინ წვიმის გუბებში და ტალახში, ხანდიხან ლობებებს ვაწყდებოდი. ხან აქ, ხან იქ ნელა ვაკაკუნებდი სახლის ფანჯრებს და შევძახებდი:

— გაათევენებთ მგზავრს ლამეს?! პასუხათ მეზობლისას მგზავნიდენ, ან და ჯანდაბისკენ. ერთი ფანჯრიდან ძაღლების მოსევა დამიქადეს, მეორიდან თვალსაჩინოთ გადმოიშვირეს კარგა მოზდილი მუშტი. ხოლო ერთმა დედაკაცმა კი დამიძახა:

— წადი, წადი, დაიკარგე, ვიღრე თავი მთელი გაქვს! ქმარი შინა მყავს...

ეცნოდა ის სტუმრებს იღებდა მხოლოთ მაშინ, როდესაც იმისი ქმარი შინ არ იყო. დაინანე რა მისი მეუღლის ამ ქაშათ შინ ყოფნა, მე მეორე ფანჯარასთან გადავედი.

— კეთილო ხალხო! მიეცით მგზავრს ამაღამისთვის ბინა! იქიდან ალერსიანი ხმით მიპასუხეს:

— ღმერთი იყოს შენი თანამგზავრი, შეაყოლო!..

ამინდი მეტათ ცუდი იყო — ციოდა და წვიმა წვრილათა სცრიდა. ატალახებული დედამიწა შავ სუდარაში იყო შეხვეული.

ხანდიხან საიდამლაც მწვავეთ დაიქროლებდა ხოლმე ქარი, საიდუმლოთ ჩაიხუზუნებდა ხის შტოებში. და აქა-იქ სახლის სახურავებზედაც ააშრიალებდა ნამჯას. მისი მწუხარე ხმა არღევედა წყვილი ლამის სიჩუმეს. ალბათ ვერ იყვენ კაი გუნებაზე მცხოვრებნი, როდესაც ესმოდათ ეს მწუხარე მელოდია, უფრო სამწუხარო პოემისა, როგორც ეძახიან შემოდგომას და მიტომ არაფერ მიშვებდა სახლში გასათევათ. მე კარგა ხანს კიდევ ვებრძოლე მათ სიჯიუტეს, ისინიც თავგამოდებით მიწვიდნენ წინააღმდეგობას და ზოლოს კიდევ დამიკარგეს იმედი ღამე ქერქვეშ გატარებისა. ამის შემდეგ მე იძულებული გავხდი გავსულიყავ სოფლის გარეთ მინდვრათ, იმ იმედით, რომ ფეხები სადმე ან სათივე, ან ნამჯა მენახა, თუმცა კი ამ თვალში თითსატაკებელ ღამეში შემთხვევით თუ წავაწყდებოდი რამე იმისთანას.

მაგრამ მე მალე შევნიშნე რაღაც დიდი თვით ღამეზე უფრო მოშავო, სწორეთ ჩემ წინ ამართული. მიველი ახლო და მივხედი, რომ ეს პურის მაღაზია იყო. პურის მაღაზიებს აშენებენ მაღლა ბოძებზე შედგმულს, ან ქვებზე ასე, რომ იატაკსა და მიწას შუა კარგა თავისუფალი ადგილი რჩება და თვით დიდი ტანის კაცსაც კი ადვილათ შეუძლია მოათავსდეს, მხოლოთ კი უნდა გაწვეს მუცელზე და ისე შენობდეს შიგ.

ეჭვი არ არის თვით ბედმა მარგუნა, რომ ამაღამინდელი ღამე მხოლოთ ქერ ქვეშ კი არა, იატაკ ქვეშაც გამეტარებინა. მე სრულებით კმაყოფილი ამ ნაირი ხვედრით მივხიზნედი მუცელზე და მკერდითა და გვერდებით ვშინჯავდი უფრო სწორე ალაგს. უცებ ბნელაში ვილაყას დინჯი და გამაფრთხილებელი ხმა მომესმა:

— მარცხნივ, მარცხნივ დაიქით, პატივცემულო აღამიანო!

— ვინ არის აქ? შევეკითხე მე.

— კაცი... ჯოხით ხელში...

— ჯოხი მეც კი მაქვს...

— სპიჩაკა გაქვთ?

— სპიჩაკა მაქვს...

— ძალიან კარგი!

მითხრა მან, თუმცა მე ამაში ვერაფერ კარგს ვერა ვხედავდი, ვინაიდან, ჩემი აზრით, კარგი მაშინ იქნებოდა, როდესაც მე მექნებოდა პური და თუთუნი და არა მხოლოთ სპიჩაკა.

— რაო, სოფელში არ შეგიშვებს გასათევათ? მკითხა კვლავ უხილავმა ხმამ.

— არ შემიშვებს, მივუგე მე.

— არც მე შემიშვებს...

ყველაფერი ცხადი იყო, თუ მართლა ისიც თავ-შესაფარს დაეძებდა, მაგრამ ისიც შესაძლებელია, რომ მას არავისთვის არ უთხოვია ღამის გათევა, და შეძერა აქ მხოლოთ იმისთვის, რომ რამე სახიფათო ოპერაცია მოახდინოს, ოპერაცია, რომლისათვისაც ღამის სიბნელეა საჭირო. რასაკვირველია, ღმერთი ყოველსავე შრომას შეიწყნარებს, მაგრამ მე მაინც გადავწყვიტე მკეროდა ჯოხი ხელში.

— არ შემიშვებს ოხრებმა, კაი ამინდში უშვებენ, აი, ამისთანაში კი თუნდ ღრიალით გასკდი!

— თქვენ საით მიდიხართ? ვკითხე მე.

— ნ... ნიკოლაევში. თქვენ?

მე უთხარი საითაც მივემგზავრებოდი.

— მაშ თანამგზავრები ეყოფილვართ. აბა ერთი სპიჩაკს გაკარი, მე პაპიროსს მოვწვევ.

სპიჩაკა დანესტიანებული იყო, მე კარგა ხანს უსვამდი მას იატაკის ფიცარს. როგორც იყო ბნელაში გაიღვრა სინათლემ და მე შუქზე დავინახე ჩემი მოსაუბრის მკრთალი სახე ხშირი და შავი წვერებით.

მისმა შავმა თვალებმა დაცინვით შემომხედეს, მერე ულვაშებიდან გამოჩნდნენ თეთრი კბილები და მითხრა მე მან:

— გინდათ მოსწიოთ?

სპიჩაკა ჩაიწეა. ავანთეთ მეორე, სინათლეზე კიდევ დავთვალე ერთმანეთი და ამის შემდეგ ჩემმა თანამეცხედრემ თამამათ გამომიცხადა:

— ჩვენ, მგონი, ახლა კი შეგვიძლიან აღარ ვეკრძალებოდეთ ერთმანეთს... აიღეთ პაპიროსი.

პაპიროსს ისიცა წვედა და მისი მკრთალი სინათლე ოდნავ ანათებდა წითლათ მის სახეს. თვალებთან და შუბლზე მას ბლომათ ქონდა გატარებული წვრილი ზოლებით ნაქვთები. წინეთვე მე შევნიშნე, რომ ის ჩაცმული იყო ზამთრის პალტოს ნაგლეჯებში, წელზე თოკი ქონდა შემოქერილი და ფეხებზე კი ამოკრული ქონდა ქალამების მაგიერ მთელი ტყავები ბაშმაკებივით.

— მლოცავი ხართ? ვკითხე მე.

— ჰო, დავმგზავრობ. თქვენ?

— მეც.

ის ცოტათი შეიძრა და ამ დროს რაღაც თუნუქის ქვაბივით დაჩხარუნდა, რაც წმიდა ადგილებში მოგზაურ მლოცველთ დააქვთ ხოლმე თან განუყრელათ. მაგრამ მის ხმაში სრულებითაც არ მოისმოდა ის გაქუსული კილო, როგორც ჩვევით მოგზაურ მლოცველთ და არც „საღმთო წერილიდან“ საუბრობდა რასმე. საზოგადოთ ის არა გავდა იმ პროფესიონალურ-მოხეტიალე წმიდა ადგილების მლოცველს, რომელნიც აუარებელნი დაეხეტებიან რუსეთში, და მარად სულიერათ მშვიერ სოფელს რყვნიან უზნეო სიცრუვით და კრუ-მორწმუნეობით. ესეც არ იყო, ის მიდიოდა ნიკოლაევში, სადაც არ იყო არც ერთი წმიდა საფანე.

— საიდან მოექანებით? ვკითხე მე.

— ასტრახანიდან...

ასტრახანშიაც არ არის წმიდათა სახანე. მე კიდევ შევე-
კითხე.

— მაშ თქვენ დადიხართ რაღა ისე „ზღვიდან ზღვამდე“
და არა წმიდა ადგილებში?

— არა, წმიდა ადგილებისკენაც შევეუბნე ხოლმე, რატო-
მაც არ შევალ. დიდის სიამოვნებით. იქ ყოველთვის კარგათა
კვებავენ კაცს. მეტადრე თუ მოლოზნებსაც დაუმეგობრდი...
ჩვენისთანა ისაკებს ისინი დიდ პატივსაც ცემენ, იმიტომ რომ
მათ ცხოვრებაში ჩვენ მრავალ ფერობა შეგვაქვს. თქვენ რა
აზრისა ხართ ამის შესახებ.

მე ვუპასუხე.

— საკვები ადგილებია. თქვენ საიდანღა მოაბიჯებთ? ეჭვი
მანძილი დიხს რო დილია. გაკარით სპიჩკას, მოვწიოთ კიდევ.
როდესაც პაპიროსს ეწვევი, თითქოს გთბილა...

მართლაც რო ცივოდა, რადგან ხან თავხედი ქარი შე-
მოგვეჭრებოდა ხოლმე ჩვენ ბუნაგში და ამასთანავე ტანისა-
მოსიც სველი გვეცვა.

— იქნება თქვენა გშიანთ? მე მაქვს პური, კართოფილი
და ორი შემწვარი ყვავი... ინებებთ?

— ყვავი? ვკითხე მე ცნობის მოყვარეობით.

— რა, თქვენ ყვავებს არ მიირთმევთ? ტყვილათ...

იმან მომაწოდა მე ერთი დიდი ნაჭერი პურისა.

— მე ყვავიარ მიშინჯავს გემოთი...

— ჰა, აბა გასინჯეთ. შემოდგომობით ძრიელ გემრიელი
ხორცი აქვთ. ამასთანავე უფრო გემრიელია ქამო ყვავი და-
ჭერილი შენი ხელით, ვიდრე პური ან ლორი, გადმოწოდე-
ბული მოყვასისა შენისა ხელით ფანჯარიდან მისისავე სახლი-
სა, რომელიც, მიიღებ რა მოწყალებას, გინდა დაწვა და და-
ბუგო ცეცხლით.

ის ამას მართალს ამბობდა, მართალს და მასთან საინტე-
რესოთაც. ჩემთვის ყვავების ქამა თუმც ახალი ამბავი იყო,
მაგრამ მე ეს სრულებითაც არ გამკვირვებია, რადგან ვიცოდი,
რომ ოდესაში ვირთაგვებსაც და ლოფორჩქინებსა ქამენ. რა
არის აქ საკვირველი? პარჩელებიც კი, როდესაც მათ ალყა
ქონდათ შემორტყმული, დიდი სიამოვნებით ქამდენ სხვა-და-
სხვა სიბინძურეს, და განა არ არიან იმისთანანი, რომელთაც
ყოველთვის ალყა აქვთ შემორტყმული?

— როგორ იჭრავთ თქვენ ყვავებს? ვკითხე მე.

— რასაკვირველია, რომ პირით არა? ისინი ან ჯოხით
უნდა დახოცო, ან ქვით, მაგრამ ყველაზე საუკეთესო საშუა-
ლება ანკესი. გძელ ბაწარს უნდა მოაბა ბოლოში ან ქონის
ნაჭერი, ან ხორცის, ან პურის; ყვავი გადაყლაპავს და შენტ
მიითრიე შენკენ. წააგლიჯე თავი, გაბტკვენ, გამოშიგნე, ააგე
ჯოხზე და შეწვი ცეცხლზე.

— ეჰ, რა კარგია, ახლა ცეცხლთან ჯდომა! ამოვიობრე
მე.

სიცივე თან-და-თან უფრო საგრძნობელათ მატულობდა.
თითქოს თვით ქარიც კი გაყინულიყო ისეთი სიმწარით ვნე-
თქებოდა მაღაზიის კედლებს. ხან-და-ხან ქარს ჩვენკენ მოქონ-
და სოფლიდან მამლის ყივილი, მგლოვიარე ხმა სოფლის ეკ-
ლესიის სადარაჯო ზარისა. წვიმის წვეთები მძიმეთ ეცემოდენ
ძირს მაღაზიის სახურავიდან.

— მოსაწყენია ასე ჩუმათ წოლა... თქვა ჩემმა თანამე-
ცხედარემ.

— ილაპარაკებ და გცივა, შევნიშნე მე.

— გმადლობთ დარიგებისთვის...

— ჩვენ ერთათ წავალთ? გზა ერთია...

— წავიდეთ!

— მაშ გავიცნათ ერთმანეთი... მე მაგალითათ, ვარ აზ-
ნაური პავლე ეგნატეს ძე პრომტოვი...

მეც გავეცანი.

— აბა, ახლა მე, თქვენა გკითხავთ—რაღა შეგუბნებ-
თქვენ გზასა ამას, არაყისა სიყვარულისა წყალობით?

— მოწყენილობისა გამო ცხოვრებისა.

— ეგ შესაძლებელია... მაგრამ თქვენ იცით სენატის ე-
თი გამოცემა: ცნობანი ვასამართლებისა?

— ვიცი...

— თქვენი სახელი დაბეჭდილია იქ?

მე იმ დროს ჯერ არსად არ ვიბეჭდებოდი და ამიტ-
ური განუცხადე.

— არც მე ვარ დაბეჭდილი...

— მაგრამ იმედი ხომ გაქვთ?

— ყოველივე ხელთა უფლისა არს!

— თქვენ მგონი მზიარული კაცი უნდა იყოთ.

— რისთვის-ღა მოვიწყინოა?!

— თქვენ მდგომარეობაში ბევრი არ იტყოდა მაგას...
შევიტანე მე ეჭვი მის სიტყვებში.

— მდგომარეობა, დიხს, ნესტიანი და ცივია, მაგრამ
ხომ შეიცვლება განთიადზე. ამოვა მზე, ხომ ამოვა? მაშ
ჩვენც გავძვრეთ აქედან და დავლიოთ ჩაი, შეგნაყრდეთ, გა-
თბეთ... განა ეს ცუდია?

— კარგია! დავთანხმდი მე.

— აი, ხომ ხელავთ! ყოველ ცუდს თავისი კარგი მხარე
ცა აქვს...

— და ყველა კარგს—თავისი ცუდი...

— ამინ! დიაკვნური ხმით დაადასტურა პრომტოვი.

ღმერთმანი, რო მე იმასთან თან-და-თან მზიარულათ ვხდ-
ბოდი. მე ძლიერ ვნანობდი, რომ ვერ ვხედავდი მის სახე
რომელიც როგორც ემჩნეოდა მის მდიდარ ხმას, ძლიერ საი-
ტერესო უნდა ყოფილიყო. ჩვენ დიდ-ხანს ვლაპარაკობდ-
ებოდა, და თან ყოველი ჩვენგანი იმასა ცდილობდა, რა
უკეთ გავვეცნო ერთმანეთი. მე ალტაცებაში მოვდიოდი მი-
ხერხიანი ლაპარაკით, როდესაც ის არას ამბობდა თავის თა-
ზე და ერთსა და იმავე დროს მე კი მალაპარაკებდა ჩემ ვ-
ნაობაზე.

ვიდრე ჩვენ მშვიდათა ვსაუბრობდით, წვიმა გადაილო-
ღამის სიბნელეც თან-და-თან კრთებოდა. აღმოსავლეთისკ
უკვე აენთო ნაზი ვარდის ფერი ალიონი. განთიადს თან მი-
ყვა დილის სივრილე, სასიამოვნო და ჯან-ღონის აღმძვრელ
როდესაც, რასაკვირველია, კაცი ჩაცმულია მშრალსა და თბილ
ტანისამოსში.

— ხომ ვერსათ ვიპოვით აქ რამე მშრალ ნაფოტს ც-
ცხლისთვის? იკითხა პრომტოვი.

დავიწყეთ მიწაზე ხოხვა, მაგრამ ვერაფერი ვერ ვიპოვე-
მაშინ ჩვენ ავაგლიჯეთ რაღაც ფიცარი, რომელიც კარგათ
იყო დამაგრებული თავის ადგილზე. ფიცარი უმაღლ ნაფოტ-
ბათ ვაქციეთ, შემდეგ პრომტოვი მოისურვა, რომ მაღაზი-
იატაკი გაგვეხვრიტა, საიღამაც გამოვიღებდით ხორბალს, რა-
მელიც, მისი აზრით, ძრიელ გემრიელია წყალში მოხარშულ
მე მას წინააღმდეგი გაუხდი, რადგან ჩვენ ამ გვართ მაღაზ-
იდან უნდა ჩამოგვეშვა რამდენიმე ფუთი პური და გვესარგ-
ბლა კი ორი-სამი გირვანქით.

— მერე რა თქვენი საქმა? მკითხა პრომტოვი.

— მე, როგორც გამოგონია, უნდა პატივი ვცეთ სხვა-
საკუთრებს...

— ეგ, ძამია, უნდა მაშინ, როდესაც შენი გაბადია
ისიც უნდა მხოლოდ იმისთვის, რომ ის სხვებისთვის—სხვისი...

მე გავჩუმდი, თან ჩემთვის ვფიქრობდი, რომ ეს კაცი ძრ-
ელ ლიბერალია სხვითა საკუთრების შესახებ და ცოტა
იყოს მასთან გაცნობა რაღაც უხერხულია მეთქი.

მალე ამოვიდა მხიარული და შუქმფენარი მზეც. აქა-იქ მოლურჯო ცა, ჩრდილოეთისაკენ წყნარათ მიმავალ ღრუბლებშუა გამოიყურებოდა. გარშემო წვიმის ცვარები მოჩანდა. მე და პრომტოვი გამოცხვერით მალაზიიდან და გაველთ მინდორზე. ჩვენ მივიდოდით ახლათ მომკილ ყანაზე, მწვანე, ზოლივით დაკლანკილ, ჩარიგებულ ხეებისაკენ.

— იქ მდინარეა, თქვა ჩემმა ნაცნობმა.

მე ვუყურებდი მას და, ვფიქრობდი, რომ პრომტოვი უნდა ყოფილიყო არა ნაკლებ ორმოცი წლისა, და რომ ცხოვრება მისთვის არ უნდა ყოფილიყო ია-ვარდით მოფენილი, მისი კილოებში ღრმათ ჩამჯდარი თვალები ბრწყინავდნენ დამშვიდებით და გამბედაობით, ხოლო, როდესაც ის ცოტათი მოხუჯავდა თვალებს, მაშინ მისი სახე ეშმაკურათ გამოსჩანდა. მის ბეჯით და მუდგარ ნაბიჯს, თასმებისაგან შეკერილ და ხერხიანათ ზურგზე მიკრულ გუდას, მთლათ მის სახეს ეტყობოდა, რომ პრომტოვი კარგათ მიჩვეულა მაწანწალის ცხოვრებას, მგლურ მადას და მელურ ხერხებს.

— აი ჩვენ აქეთ წავიდეთ, მეუბნებოდა პრომტოვი; ავირ იმ მდინარეს იქით, ექვსი ვერსის მანძილზე არის სოფელი მანჯელია, იქიდან კი პირდაპირ მიდის გზა ახალ პრაგისაკენ. იქ ახლო-მახლო ცხოვრობენ შტუდისტები, ბაპტისტები და სხვა-და-სხვა ოცნების მიმდევარი გლეხები. ისინი კარგათ აძლობენ კაცს, თუ რამე კეთილ საიმედო ტყუილს ეტყვი. მაგრამ სამართო წერილზე კი სიტყვა არ დაძრა, იმათ ეს საღმთო წერილი ხუთი თითივით იციან.

ჩვენ ამოვირჩიეთ წყლის პირას ბუჩქნარიანი ადგილი. მოვკრიბეთ ქვეები, რომლებიც ბლომათ ეყარა წვიმისგან ამღვრულ მდინარის ნაპირას, და გაეაჩინეთ ცეცხლი. ჩვენიდან ორი ვერსის მანძილზე, მაღლობ ადგილს გაშენებულია იყო სოფელი, იქ სახლის სახურავზე დაქათქათებდა ვარდისფერი ოქროს სხივოსანი ვანთაიდი. სახლების თეთრ კედლებშუა იფარებოდა ნაძვთა ჯგუფები, შეფერილი შემოდგომის დილის მზის შუქით. მათ გარს ნელნელა ეხვეოდა კვამლი ბუხრებიდან, რომელიც ჩრდილადა შემოდგომის შეყვითლებულ ფოთლებს და არ აჩვენებდა მათ მაღლა ნაზ-მოლურჯო ცას.

— მე უნდა ვიბანაო, თქვა პრომტოვმა.— ეს უქვევლათ საჭიროა ამისთანა ცუდი ღამის შემდეგ. გირჩევთ თქვენც, ვიდრე ჩვენ ვიბანავებთ— ჩაიც ადულდება. იცით, უნდა ვზრუნავდეთ, რომ ჩვენი გვამი მუდამ სუფთათ და თამამათ იყოს.

ის თან ლაპარაკობდა და თან ტანისამოსს იხდიდა. მის სხეულს ძარღვების ჯიშინაობა ემჩნეოდათ. ის კარგათ მოყვანილი და მაგარი კუნთების პატრონი იყო. როდესაც მე უცქეროდი ამ მშვენიერ სხეულს, ის კონკის ძველები, რომლებიც მან ის კი იყო გაიძრო ტანიდან, უფრო მეტათ შემეზიზნოდა, ვიდრე წინეთ მეჩვენებოდა. ჩვენ რამდენჯერმე გადავივლეთ მდინარეში წყალი და სიცივისაგან ათრთოლებულგები გამოვცვივდით ნაპირზე, ჩავიცვით გამთბარი ტანისამოსი და მოუსხედით ცეცხლს ჩაის დასალევათ.

პრომტოვს თუნუქის ქვაბი ქონდა. ამ ქვაბში დაასხა ჩაი და პირველათ მე შემომთავაზა, მაგრამ მაცდურმა, რომელიც ყოველთვის მზათაა, რომ ადამიანი გაამასხარაოს, შემაკდინა მეც და უარი განვაცხადე ჩაის პირველათ დალევაზე.

— გმადლობთ, ვუთხარ მე, დალიეთ ჯერ თქვენ და მე კი მოვიცდი.

მე ეს პრომტოვს იმისთვის ვუთხარი, რომ დარწმუნებული ვიყავ ის თავაზიანობას იხმარდა და მე დამალვევინებდა ჩაის პირველათ. მაგრამ მოეტყუვდი.

— ძალიან კარგი... მომიგო მან და დაუწყო ჩაის სმა.

მე პირი გვერდზე მივიბრუნე და დავიწყე ცქერა შორს მინდორისაკენ, რათა დამეწმუნებინა პრომტოვი, რომ მე ვე-

რა ვხედავდი მის დამცინავ თვალებს, რომელნიც მწიკრით მილით მე მომჩერებოდნენ. ის ჩაის ხრაპუნით სვამდა, ნელ-ნელა ლექავდა პურს და მე კი სიცივისაგან ეჩქინებოდა, რომ მზათ ვიყავ მუქაში დამესხა ცხელი შაურისა.

— ვაი! მივუგე მე.

— ჰო და ძალიან კარგი! ისწავლეთ... რისთვის უნდა დაუთმოთ სხვას ის, რაც თქვენთვის სასარგებლოა და სასიამოვნო. თუმცა ბევრნი ამბობენ, რომ დედამიწაზე ყველა ადამიანები ძმები არიანო, მაგრამ არც ერთი მათგანი არა ცდილა ეს მეტრიკული ცნობებით დაემტკიცებინა.

— ნუ თუ თქვენ მართლა მაგრე ფიქრობთ?

— მერე რატომ არ ვილაპარაკებ ისე, როგორც ვფიქრობ?

— განა არ იცით, რომ ადამიანი, ვინც უნდა იყოს ის მაინც ცოტადნათ ყოველთვის სხვა ნაირათ იქცევა ხოლმე...

— არ ვიცი რით დავიმსახურე თქვენგან მე ამისთანა ურწმუნოება... მითხრა მგელმა და მხრები შეიმშუშნა. იქნებ იმით, რომ მე თქვენ მოგეცით პური და ჩაი. ასე მოვიქე მე ძმურის გრძნობით კი არა, არამედ ცნობის მოყვარეობის გამო. ვხედავ კაცს, რომელიც თავის ადგილს არ არის, და მინდა გავიგო, რამ გადმოაგდოს იქიდან.

— აი სწორეთ მეც ეგ მინდა... მითხარით, თუ ღმერთი გწამთ: ვინა და რა ხარო თქვენ? ვკითხე მე.

მან ამ კითხვაზე ამათვალ-ჩამათვალეირა და გაჩუმდა.

— კაცმა არა ღროს არ იცის დანამდვილებით, ვინ არის ის. მას უნდა კითხო: ვინა გონია მას თავისი თავი.

— თუნდ ასეც იყოს.

— აა... მე ვფიქრობ, რომ მე კაცი ვარ, კაცი რომელიც სათვისაც ეს ჩვენი ცხოვრება ძრიელ ვიწროა, და მე კი ფართოა. იქნება ეს მართალიც არ იყოს, მაგრამ ქვეყანაზე ბევრია განსაკუთრებითი ბუნების ადამიანი, რომელიც დაბადებულია ესრეთ წოდებულ საუკუნე ურადან. მათი განსაკუთრებითი თვისება ის არის, რომ მათ არ შეუძლიათ იპოვონ დედამიწაზე ბინა და სამუდამო სამკვიდრებელი. მათ შინაგან არსებაში რაღაც აფორიაქებული გრძნობაა სურვილებისა... ამათგან ზოგს ვერ მოუპოვებია თვისი შესაწყობ ტანსაცმელი და ამიტომ ისინი უკმაყოფილონი და უბედურნი არიან. ხოლო ზოგს კი, რომელნიც უფრო მაღლა დგანან მათზე, ვერ აკმაყოფილებს ვერც ფული, ვერც ქალები და ვერც პატივისცემა... ამისთანა ხალხი სძულთ ცხოვრებაში, — ისინი თავხედნი და მიუკარებელი არიან. უმეტესობა ადამიანებისა შაურისანსა გაეს, ვარჩევთ მათში მხოლოდ ის არის, რომ ზოგი მათგანი ადრე გამოსული ხაზინიდან, ზოგი გვიან. ერთი გაცვეთილია, მეორე კი ახალი, მაგრამ ფასი კი ორივეს ერთი აქვთ, ერთი და იმავე ლითონიდან არიან შედგენილნი და საზარლათ გვანან ერთმანეთს. მე კი შაურისანი არა ვარ... თუმცა მე შეიძლება უხალთუნინაიც ვიყო... მორჩა და გათავდა.

ის ამას სკვპტიკური ღიმილით ამბობდა, და მე მეგონა, რომ თვითონაც არა ჯეროდა თავისი სიტყვები. მაგრამ მან მე ისეთ ნაირათ აღმიძრა ცნობის მოყვარეობა, რომ მე გადავწყვიტე არ მოვშორებოდი მას, ვიდრე მის ვინაობას არ გავიგებდი. ცხადი იყო რომ ის ესრეთ წოდებული „ინტელიგენტი“ უნდა ყოფილიყო. ამისთანა „ინტელიგენტები“ ბევრია მაწანწალათა შორის, მაგრამ ყველა იმათგანი სულით დაცემული ხალხია, მათ აღარა აქვთ თავის მოყვარეობა, არ აფასებენ თვის ღირსებას და ყველა იმათგანი ცხოვრობს მხოლოდ მით, რომ რაც ღრო გადის იმდენათ უფრო ეშვებინ ძირს,

ვიდრე მთლიან ტალახში არ გაილესებიან და გაქრებიან ცხოვრებიდან.

მაგრამ პრომტოვს ასეთი დაცემა არ ეტყობოდა. მასში გამოჩნდა რაღაც სიმამაცე და შეუპოვრობა. ის არ ემდურებოდა ბედს, როგორც ეს მრავალს ჩვევია.

— აბა, მიედივართ? მითხრა მან.

— მიედივართ!

ჩვენ უკვე შეგვათბო მზემა და ცხელმა ჩაიმ. ასე რომ კაი გუნებით ჩაყვებით მდინარეს ქვევით ნაპირნაპირ.

— თქვენ როგორა შოვობთ ლუქმას; მუშაობთ? ვკითხე მე პრომტოვს.

— ვმუშაობ?! არა... მე მავისი ხალისი არა მაქვს.

— მაშ როგორ?

— აი ნახავთ!

ის გაჩუმდა. მერე რამდენიმე წამის შემდეგ შტვენა დაიწყო. თან გარშემო აფათურებდა თვალებს და მიდიოდა წინ ბეჯითი ნაბიჯით, თითქო კარგათ იცოდა რათა და რისთვის ისწრაფოდა ის თავის გზაზე.

მე უცქეროდი მას და თანდათან უფრო მეღვიძებოდა ცნობის მოყვარეობა გამეგო ვისთანა მქონდა მე საქმე.

ჩვენ მინდორზე მივდიოდით, გარეთ მყუდროება. ზევიდან დავცქეროდა თბილი მზე, ჰაერიც რაღაც ხალისს გვიღვიძებდა. მივდიოდით წინ და ვუცქეროდით შორს. რაღაც ღრუბლები არეულიყვნენ მზის წითელ სხივებთან.

როდესაც ჩვენ სოფელში შევედით, ერთი ეზოდან ძალიან გამოვარდა და ყეფა დაგვიწყო. ის ხან მოგვიახლოვებოდა, ხან გაგვიხტებოდა გზაზე და ისე გვიყეფავდა. მას სხვა ძაღლებმაც მისცეს ხანი, მაგრამ ისენი შემოგვეყეფოდნენ ეზოდან და ისევ უკანვე გარბოდნენ. მათი ამგვარი გულციობა უფრო აპრაყუნდა პარკელათ გამოვარდნილ ჭრელ ძაღლს.

— ხედავთ, რა საძაგელია, თქვა პრომტოვმა ამ ჭრელ ძაღლზე. ეს ძაღლი ცრუაა, მან კარგათ იცის, რომ არ არის საქრო მისი ყეფა, მაგრამ მაინცა ყეფს, რათა პატრონს ვამოვო. ეს კაცის თვისებაა, და ეჭვი არ არის, რომ ამ პირუტყვმაც კაციდან შეითვისა. აფუქებენ, აფუქებენ ადამიანები პირუტყვებს... მალე მოვა ის დროც, როდესაც პირუტყვებიც ისეთივე საძაგლები იქნებიან, როგორიც ადამიანები არიან.

— გმადლობთ! მიუგე მე.

— არაფერს... მაგრამ ახლა კი ცოტა უნდა ვინადირო.

ის დაღონდა, შესაბრალოსათ მოიკუზა ტანში, თვალები სულელურათ გამოიყურებოდნენ, და მის ტანზე კონკის ძველები აიბურძენა ჯავარივით.

(შემდეგი იქნება)

მოხუცი ვირი ჩივილი.

(ეჭიურა)

გავგონათ ვირი ღონიერია და მასთან ცოტა ჯამა სჭირია და ყოველმა ღარიბ-ღატაკმა მე მომამურა, არიქა სწორეთ მეშველაო. ერთ დღეს წამომავლო ჩემმა პატრონმა მუშამ ხელი და აკი ქიათურაში არ მიკრა თავი!! პირველ ფეხის შებიჯებისათნავე არე-მარე მესხვაფერა.— გზებში ნისლი იყო გამდგარი. ვიფიქრე: ეს რა წამების ზღვაა-მეთქი...

და აგისრულდათ ყოველი საწადელი, მე ეს ნაფიქრალი ჩქარა სინამდვილეთ გადამექცა... მეორე დღესვე გადამადეს ზურგზე კურტანი, ამკიდეს გოდრები და „აცე-აცე“-ს ძახილით შემეყენეს კლდეებს. შიშით გული გამამიტრიალდა, მაგრამ როცა მოვიხედე და თან ჩემი პატრონი დავინახე, მალე თავი

დავიმშვიდე: ჩემთან ჩემი პატრონიც ხომ უნდა მოკედეს-თქი და დავიწყე ფორთხვა ღრიანცვლებში. მაგრამ რაი! პირველ დღესვე მებრუნებია თავი ქვესკნელისკენ, როდესაც როდესა დღე-დღეზე ჩემ გოდრებს სიმძიმე ემატებოდა და ჩემი მალკი ტვირთ ქვეშ სუსტდებოდა, თუმცა წინააღმდეგ ამისა ტკივილებისაგან გრძნობიერება მემატებოდა...

შევეჩვიე ამ კლდეებში არამც თუ ცარიელი, აუტანელ სიმძიმის ჩამოთრევას, მაგრამ ჩემი პატრონიც შეეჩვია ზედ-მეტის გოდრებში ჩაყრას... მე ვერ გამეგო, თუ რისთვის მიმატებდა ჩემი პატრონი ტვირთს, მხოლოთ ერთმა ჩემმა მეგობარმა, შეხნიანებულმა ვირმა გზაზე გადმომიჩურჩულა: ეს იმეტომ, რომ მეტი ისარგებლოსო,— კი მაგრამ ვირი ხომ მდევ არ არის, მასაც თავის განსაზღვრული ძალა აქვს-თქო, გულნატკენათ შევნიშნე ჩემ ამხანაგს და თანაც ძალზე ამოვიხენე შე...

— ჰაი, შე საძაღლე, რა გახვნეშებსო, სწორეთ ამ დრომომადახა პატრონმაც და ისეთი მითაქა შოლტი გვერდებზე რომ სულ დავიბენი... გავიდა თუ არა მესამე კვირა — „ტაკ“ დაიძახა ზურგის კანმა და სულ მომეშვლია... ევე, ვიფიქრებლა მაინც მიხედება ჩემი პატრონი, რომ სააქაოში აღარ ვრვივარ-თქო, მაგრამ თურმე სანამ სულ არ გავძვალ-ტყავდებოდი, ვინ მანებებდა თავს!! როდესაც შემეტყო, რომ მამივდექი კინკზე, წამხსნა შუა გზაში ავშარა და გულ-გრილა მომადახა: აწი კი თავისუფალი ხარ, შენი საფასური კარგა ხნია ამოვიგე, აწი კი გეყოფა რაც გცვითეო და მიმატოვა...

ძლიერ გული დამწყდა... ვიგრძენ რაღაც მარტოობა, სლის ობლობა... დამწყდა გული-მეთქი, იმიტომ კი არა, რი უკანასკნელი დღის დროს მაინც გამანთავისუფლეს... ტვირ ქვეშ სიკედილს ეს მიჩვენია, მაგრამ— ვინ იცის, გაქცევის თვიც რომ არ მაქვს, ეგები იმ წყეულმა მეგელმა მოისუნო ისარგებლოს ჩემი დაუძლურებით და ხელი მტაცოს... დღამდე ჩემ ლეშს მიადღეს... უჰ!.. ძნელია, ძნელი!... უღმერთო ჩემმა პატრონმა კურტანიც ზურგზე მიმიტოვა, აღბათ აღარც ეს არის აბრეშუმის ცალი, მაგრამ მინდოდა მოლლეთილი ზურგი თვით ბუნებისთვის მეჩვენებია: აი, მიყო ბოროტი კაცის ხელმა-თქო. მივლოდილ-მოვლოდილდი, ეგებ ბალახს მივწვდე სადმე-თქვა, მაგრამ ბალახი რომ ყოფილიყო, ჩემი პატრონი ასე ადვილათ დამიკრავდა თავს: შევდობით ბძანდებოდეო?! დიახ, ბალახი არ არის ეხლა... ეხლა ზამთარია და ჩემმა პატრონმა დღიური ქირის გამოკლება ვღარ გაიმეტა, რომ ქე მაინც გაძლომის მონატრული გამძღად მომკვდარიყავი?! აღარ გაიმეტა არაფერი, თუმცა რაც ეშოფისევ ჩემით. ბოლო დროს ყველა უბედურებასთან მუნიც გამიჩნდა

და ვინც კი გაიარ-გამოიარს ამ ღრეანკლებში კაცთაგანი, ყველა დატინვით ეუბნება ერთმანეთს: შეხე, აჰა მუნიანი ვირიო!!.

ხა, ხა, ხა, ხა! მუნიანიო, და მერე ვისგან ვარ მუნიანი ბოროტო ადამიანო!! განა შენგან არ ვარ?... განა შენ არ დამბეჩავე? განა შენ არ გამიშრე უკანასკნელი სისხლის წვეთი?... ეხლა გამომდგარხარ წამოწენთოიჯებული და დამტინი: მუნიანიო?...

აჰა, ეს ნალებიც წაიღე, ვინიცობაა გამოგადგეს... ჰაი, შე გულ-ხარბო შენა!! შენგან დავბეჩავედი და შენგე დამტინი?... უსამართლო ხარ, ადამიანო, უსამართლო!!.

იონა თლუღელი.

თფილისის სამეურნეო კრედიტის საზოგადოების კრება.

გასულ კვირას, სურთიერთო სამეურნეო პანკის დაწარმში შე-

დგა მარიკი წლიური კრება აღნიშნული ბანკის წევრთა 1) კრებას თავმჯდომარეობდა თავ. ბ. ო. ჩოლოყაშვილი. კრებას მოხსენებდა 1901 წლის ანგარიში. ანგარიშიდან ჩანს, რომ ბანკს 1902 წლის ზირველ იანვრისთვის ყოლია 817 წევრი, რომელთაგან სამაქმედო თანხით შეტანილია 87112 მან. და ხასუსს აკებს წევრები 783918 მანეთით. საწარმოვე წელს ბანკს ქანია საწარმოებლათ საზოგადო თანხა 9.241.416 მან. და 60 კან. წინა წელზე შედარებით 2.001.186 მან. 50 კან. მეტი. მიმდინარე ანგარიშზე სანგარიშო წელს ბანკში შეუტანიათ 637.474 მან. 34 კან.—გაუტანიათ 571.605 მან. 89 კან. სანგარიშო წელს ბანკისთვის მიუბრუნებიათ უკადოთ—300.94 მან. ვადით—160.079 მან. 1901 წ. ბანკს გაუნდებია 1811 ვექსილი 565,780 მანეთისა; ბანკს სარგებელი ქანებია 28.218 მან. 1901 წელს ბანკს გაუცია სესხი: სარგებელიანი ქადადების გირაოთი 59,—64,444 მანეთისა; საქანლის გირაოთი 13—41851 მანეთისა; სამეურნეო საწარმოების გირაოთი 11—9475 მანეთისა. სულ ბანკს მოუკია—35.587 მან. 24 კან. ხარჯების გამოკლებით წმიდა მოგება დაჩენია 8.719 მან 77 კან. ანგარიშის განხილვის შემდეგ კრებამ მოისმინა სარევიზიო კომისიის მოხსენება, რომელიც შედგებოდა 12 მუხლიდან. კრებამ მოისმინა ჯერ 12 მუხეტი ერთათ და შემდეგ მოითხოვა ცალ-ცალკე განხილათ; სანამ ცალ-ცალკე განხილვას შეუდგებოდენ, ბანკის ერთმა დირექტორთაგანმა, თავ. ბ. ვ. ს. მიქელაძემ ბევრი ტყუილ-წამალი დასარჯა გამოკების დასაცვლათ სარევიზიო კომისიის შენიშვნებისაგან. სხვათა შორის ბ. მიქელაძემ შენიშნა სარევიზიო კომისიის, კრების საუკუნადლებით, რომ კომისიის წევრები ცუდათ მოიქცენენ, დაარდვიეს ეტიკა და თავიანთი მოვალეობა მით, რომ, სანამ კრებას წარმოუდგენდენ თავის მოხსენებას, ქუჩა-ქუჩა და ბუფარ-ბუფარ უკითხვდენ ნაცნობებთ, რაზედაც ერთმა წევრმა ბ. ტარიელაძემ შენიშნა—ტყუილია. შემდეგ განხილეს სარევიზიო კომისიის მოხსენება მუხლებათ. საკვირველი მოვლენა: მუხლები ეველა მოწონს კრებას, არც გამოკებას აქვს გასამართლებელი საბუთი, მარა მაინც არ იწინარებენ. შეაწინარეს მხოლოდ ზირველი მუხლი, რომელმაც დიდი კამათი გამოიწვია; კამათმა ნათლათ დაკვანახვა, რომ, როგორც გამოკებას, ისე წევრებს წესდების მე 12 ზარ. არ გაკებოდათ. დიდის კრება დასრულდა ამ საგანზე კამათით. ასე რომ სარევიზიო კომისიის მოქმედება დაიწუნეს, გამოკების მოიწონეს; თავ. ი. გ. ჭავჭავაძე ადგა და ბძანა—მადლობის დიქსია გამოკება თავის ერთგული მოქმედებისათვის, რაც ტაშის ცემით მიიღეს. სარევიზიო კომისიის რადა ვუთხრათო, კითხულბან ერთი წევრთაგანი. იმათაც მადლობა, გასამა გრადი. სდამოს კრება გაცდენდა კითხვამ: საბჭოს მოხსენება სამეურნეო საწარმოებზე სესხის გაცემის აზრადიის გაძლიერების შესახებ. ამ საქმისთვის მარშანდელ კრებას აურჩევია კომისია, რომელსაც უნდა შეეღებინა პროექტი მოქმედებისა და წარედგინა გამოკებისთვის, მარა, როგორც აღმოჩნდა, არაფერი არ გაკეთებულა; თავის უმოქმედობაში კომისიის ამტყუებებს ბანკის გამოკებას, რომელმაც სელი არ შეგვიწყოფო. კრებამ მოისურვა ახალი კომისიის არჩევა, მარა კომისიაში წევრება არავინ ისურვა. კომისიის ერთმა წევრმა ბ. ი. ქუთათელაძემ წარმოადგინა პროექტი კომისიის მოქმედებისა, რომელიც უნდა განხილდეს, შეავსოს და შეასწაროს გამოკებას და წარმოუდგინოს მომავალ საზოგადო კრებას. ბოლოს კრებამ დაამტკიცა სავარაუდო ხარჯთ-აღრიცხვა და გასული წლის ანგარიში. მოემატა ჯამკირები დირექტორებს. დასასრულ აირჩიეს გამოკების თავმჯდომარეთ ისევ გ. ს. განხილვი, საბჭოს წევრათ ისევ თავ. ნ. ბ. ერისთავი. სარევიზიო კომისიის წევრებათ, ძველების ნაცვლათ, რომლებმაც სამართლიანი შენიშვნები წარმოუდგინეს საზოგადო კრებას, არჩეულ იქნენ: ბბ. ე. თავაიშვილი, გ. შურული და თავ. ი. გ. ბარათაშვილი.

ახალი ფორმა ოჯახის ცხოვრებისა მხრობაში.
 ეინ არ იცის, რა მძიმეა ოჯახის საქმეების წარმოება და

რობ ხალხის და ღარიბ ანტელიგენტ ქალებისათვის. ვერიაში ოჯახის ქალებს ცოტადნათ მაინც უმსუბუქებს შრომას იქა-ტრ სასტუმროების სიიაფე და სიმრავლე. ჩვენებულნი კარგი მო-ოცდება; როდესაც შევა ამ სასტუმროებში. ეს საქმე-ხანს მო-სადილეს ოჯახის მამას ცოლით და შვილებით. ესენი აქ დია-რებიან ყოველ დღე, რადვან სახლში არ რჩება ოჯახის ქალს დრო საქმლის გასაკეთებლათ. მეორეც ესა, სახლში სადილის კეთება მას ერთი ორათ უფრო ძვირათ დაუჯდება, ხოლო მის მოსახმარ დროს ის ანდომებს სხვა ოჯახურ საქმეებს, ბალ-ლების მოვლას, სარეცხს, სახლ-ის დაწმენდას და სხვ.

ამისთანა ცხოვრება იქ ეკონომიური პირობებით არის გა-მოწვეული. ეს მაინც ვერ აკმაყოფილებს უმრავლესო-ბას. ამიტომ ერთი ზერლინელი მწერალი ქალი ლ. ბრაუნნი იძლევა შემდეგ წინადადებას ოჯახის ცხოვრების უკეთეს პი-რობებით მოწესრიგებისთვის.

ქ-ნ ბრაუნის პროექტი შემდეგია: **მოქალაქეობა**
 წარმოიდგინეთ თქვენ დიდი შენობა 50—60 ოთახით, ბალის ირგვლივ. ოთახებს სამზარეულო არა აქვს, არის მხო-ლოდ ერთი ოთახი ელექტრონულ ფენისათვის, რომელიც და-სკირდებათ მხოლოდ ბაღლებისა და ავთომოტორებისათვის. 50—60 სამზარეულოს მაგიერ, რომელიც უნდა ქანოდა ყო-ველ ოჯახს სათათათო, და რომელშიაც უნდა ეფუსფუსა აბ-დენსავე ქალს, არის მხოლოდ ერთი დიდი ცენტრალური სა-მზარეულო ქვემო სართულში მოთავსებული. სამზარეულო მოწყობილია საუკეთესო ტექნიკური წესრიგით, რომელიც ბევ-რით ამცირებს შრომას. სამზარეულოში იქნება ახლახან გა-მოგონილი მანქანა, რომელიც სამი წამის განმავლობაში რეც-ხავს და აშრობს 20 დიუქინ საინს. სამზარეულოს გვერდით მოწყობილია სანიავის შესანახი ოთახი. შემდეგ დიდი სა-ერთო სასადილო ოთახი, რომელიც აგრეთვე გამოდგება კრე-ბებისთვის და ბაღლების სათამაშოთ. სასადილოს გვერდზე მო-თავსებულია სამკითხველო. სამკითხველოს მართვა მინდობი-ლი აქვს კარგათ გამოცდილ ქალს. მას ყავს ორი ან ერთი თა-ნაშემწე. ეს მოსამსახურე ქალები ცხოვრობენ იმავე შენობა-ში. აქვე ცხოვრობს საზოგადოთ დაქირავებული ბაღლების აღმზრდელი ქალიც. სადილი შეიძლება ვინც მოისურვებს თავის ოთახშიაც ქამოს. ამ შემთხვევაში სადილიც სამზარეულოდან დაიგზავნება ოთახებში მანქანებით. ოთახები გათბება ერთი ცენტრალური ფენით, იმის მაგიერ რომ იყოს 50. დედების მუშაობის დროს ბაღლები თამაშობენ ან სასადილო ოთახში, ან ბაღში. მათ თვალს ადევნებს ერთი მიჩენილი მეზობე ქალი.

ქ-ნ ლ. ბრაუნის პროექტი ახალი არ არის. ამის მადგა-რათ ამერიკის შეერთებულ შტატებში და საფრანგეთში არ-სებობს რამდენიმე სამზარეულო. ამერიკაში მოსამსახურის სი-ძვირის გამო მრავალი ოჯახი ცხოვრობს სასტუმროებში. ჩი-კაგოს განაპირა ადგილის რამდენიმე ოჯახი შეერთდენ ერთათ საზოგადოთ საქმეების საწარმოებლათ. 1900 წელს ილინოისის შტატის 12 მეკომურმა შეადგინეს კოოპერაცია. იქირავეს ერ-თი დიდი შენობა და მიანდეს საოჯახო საქმეების წარმოე-ბა ამორჩეულ გამგეობას. იქირავეს მზარეული, კაცი და ქა-ლი, ორი გოგო, ერთიც ქურქლის მრეცხავი. ამ ცდამ კაი ნაყოფი მოიტანა. ამ ახლო ხანში მანჩესტერში შედგა ამხა-ნაკობა, რომელმაც უნდა აამენოს სამზარეულოები, საიდა-ნაც ყოველი ოჯახი მიიღებს საქმელს. სილარიბემ და მოსამ-სახურის სიძვირემ ხელი შეუწყო ამისთანა ორგანიზაციების გაფრცვლებას.

ამერიკას ახლა გერმანიამაც მიბაძა და იქ ქ-ნ ლ. ბრაუ-ნის მოთავეობით რამდენმამე გერმანელმა ინტელიგენტმა ქალ-მა განიზრახა ოჯახის ცხოვრება უფრო რაციონალურ ნია-დაგზე დააყენონ.

ბერლინი უკვე მოხდა კრება ამ კოოპერაციისა. გან-
სახე აქვთ აშენონ 10—12 ოჯახისთვის მოსათავსებელი
სახლი. იქნება ერთი ცენტრალური სამხარეულო. სანოვა-
გის პარტიობით იყლიან. სანათის გამოზოგვა, რაციონალუ-
რით საქმლის მომხადება მიკვით საშუალებას უკეთესათ ქა-
მან და ღირს იათთ იცხოვრონ. მეორეც ესა, რამდენიმე ქალს
მოეცემა შეძლება პროფესიონალურ შრომისთვის, რათა ამ-
გვართ შეეშელოს ოჯახის მასაზროლოეულ მამაკაცს. კრება-
ზე კოოპერაციის განზრახვას დიდი თანაგრძნობა გამოუყიხა-
და მრავალმა მამაკაცმა, ლიტერატორმა, ვეჟილმა, ექიმმა და
იძღრა აქვთ, რომ კოოპერაია მალე მოიყვანს თავის აზრს
სიურულეში. მას ამაში დაეხმარება სახლების საამშენებლო
საზოგადოება და საურთიერთო დამხმარე ფერეინები.

ბუბერაკულიოზის შესახებ.

(დასასრული)

წინა წერილიდან ჩვენ დავინახეთ, რომ ყოველ ექვს კარგე
საქმლის ტუბერკულიოზით გადადის ადამიანზე. და რადგან ქლექის
ბაცილები სხვა-და-სხვა გზით ითესლებიან ადამიანის ორგანიზმში,
ამიტომ ადამიანის დაავითოფება საქმლის ბაცილებით ძალიან ბევრ
მოსხვევაში ხდება. ამიტომ ვინის აზრი სრულიათ უსაფუძვლია.
ესი სტილმა, რომელიც რამდენიმე წლის განმავლობაში ღონდა-
და ერთ საავითოფოში სინჯავდა ბავშვების გვამს, ამბობს, რომ
ქმლიათ გახნილი ტუბერკულიოზი შეხვედრია 29,1% სულ ექვ-
ს ბავშვებს გვამში; ასევე მალადა ეს პროცენტი ექიმ მუნანის გა-
ვლევით—28,1%. გარდა ამისა მეტათ სეურადდება ინგლი-
ური ბიოციენისტის ექიმ სსონის მიერ გამოქვეყნებული ფაქტი.
რომ ხელის ცხოველების სსოგადო გაუმჯობესებამ და სხვა-და-სხვა
სოციალური ზომების შემოღებამ (ბინის ზარბაზთა გაუმჯობესებამ
სს.) დასწინ ტუბერკულიოზით სიკვდილია დიდებთა შორის ინ-
გლისში უკანასკნელ ხუთი წლის განმავლობაში 27,9% კერძით
გატყუბის ქლექით 66%-ით. ბავშვების შორის კი სიკვდილის რა-
ოდენობა არაღ თუ არ დავტა, არამედ იმატა 21,7% ეს მეტათ
ქლექი გარემოება სსენებული მენიიერის აზრით ზარბაზთ დაკავშირე-
ბითა იმ ფაქტთან, რომ ინგლისში არ იყო მოწყობილი თვალ-ყურის
დაკრება საქმელზე, რომელთა შორის ტუბერკულიოზი მეტის-მე-
ტისა გავრცელებული და ერთიანთა აწერს ამ მოვლენას ძუძუმწო-
ბის ბავშვების ვეპას ბაცილებით გავსად მრების რით. ექიმ სსო-
ნის აზრით ინგლისში მრების სეურთა რიცხვის 25% ქლექი-
თა დაავითოფებული. რადგან ინგლისში რაც დრო მიდის, უფრო
და უფრო გაუმჯობესებული ჯიშის საქმელს ამქნებენ, ამიტომ ს-
ქმლის აკეულობა თანდათან ნახდება და მსთან ერთათ ვარგავს
მსხეულობას, ფიზიკლოგიურ სიმტკიცეს. ამიტომ ქლექი სულ უფ-
რო და უფრო ვრცელდება საქმელში. ამის შედეგი კი არის ძუძუ-
მწობარი ბავშვების სიკვდილის ზრდა. ექიმი გამანფლტი კიდეც უფ-
რო სამწუხროთ გვიხატავს საქმის ვითარებას. მისი გამანზარბიე-
ბით, ბევრი ფაქტი იმას გვეუბნება, რომ ინგლისის ბევრ ნაწილში
და ქლექიანებული საქმლის პროცენტი გაცილებით უფრო მეტია (ინ-
გლისის და სხვა ქვეუების ზოგ ნაწილში ეს პროცენტი ადის 60)
ეს ბავშვების სიკვდილიც სსქმლით გახნილ ქლექის გამა კიდეც უფ-
რო მეტია, ვიდრე ზემო ნახუებთ ცითურები აღნუსხავენ. მისი აზ-
რით იმ ბავშვთა რიცხუა, რომელნიც ინტელებიან ტუბერკულიოზიანი
რით ექვების გამა, უნდა ასა ათასობით დავითვლოთ. აქმდი ჩვენ
ვლანარკობდით ადამიანის დაავითოფებაზე საქმლის ტუბერკული-
ოზით ქლექიანი ცხოველის რძის და ნაწარმების ხმარებით. ად-
ამიანს საქმლის ქლექი მარტა სსქმლის მომხელებელ მიღებიდან კი
არ ედება. მაგალითათ, შეიძლება ბაცილა ჩათესლოს გავწრედ კან-
ში, რაც ხშირათ შეუძნევიათ საქმლის ექიმებზე, ვეტერინარებზე.
ესეთი დაავითოფება ღებულობს ჩვეულებრივთ ადგილობრივ სა-

სიათს. მარს ხშირათ მოხდება, რომ დაავითოფებული ადგილობრივ
ავითოფობა ედება მოელ ორგანიზმს და აქლექიანებს მას. გავისე-
ნით ავრეუვე, რომ ხშირათ ადამიანი ავითოფდება ქლექიანებულ
ღებთ სუნთქვის შემწობით. ეველასე უფრო ხშირ—
ბურკულიოზით ავითოფობის ანის ფელტეების დაქლექიანება. ქლე-
ქიანი მრის ახველებს და გამოიცილებს სახველს. ამის გამა ბა-
სეულში, სადაც ავითოფი საქმელია მოთავსებული, ჰვარი გაუღნითა-
ლია ქლექის ბაცილებით. ამიტომ, როგორც უმეტეს შემთხვევაში
ხდება, აქ ადვილია როგორც საღა საქმლის, ისე ადამიანის და-
ავითოფება. ამიტომ ქლექის ბაცილებიან ბოსეულში ადამიანისთვის
ეფთხა მეტათ სსშიშაა, მით უმეტესათ, რომ საქმლის ქლექის ბა-
ცილები გაცილებით უფრო მძლავრია და მომხმეველი, ვიდრე ად-
ამიანის. სხვათა შორის ამ აზრს ამტკიცებს ის, რომ ის ადამიანე-
ბი, რომელთაც ხშირათ უხდებათ ბოსეულში ეფთხა, ძალიან ხშირათ
არის ქლექით დაავითოფებული. ეველას ზემო ნათქვამიდან ჩვენ გა-
მოვუვავს შემდეგი დასკვნა საქმლის და ადამიანის ტუბერკულიო-
ზის ურთიერთობის შესახებ. 1) ადამიანის ბაცილებით ავითოფდება
შინაური საქმელი და ავრეუვე სხვა ცხოველებიც (ცხვარი, თხა, ძა-
ლდი, კატა, მამიუნი). 2) ყოველ ექვს კარგე, რომ საქმლის ბა-
ცილები, რომელიც ედება სულ ეველას ცხოველებს, ეთესლება და
ავითოფებს ქლექით თვით ადამიანსაც. 3) საქმლის ტუბერკულიო-
ზი გაცილებით უფრო ძლიერია ადამიანისაზე და იწვევს ადამიანში
მძიმე სსხთ დაქლექიანებას. 4) თავისი შედარებით სისუსტის გამა
ადამიანის ბაცილები არაა ისეთი სსშიშა საქმლისთვის. 5) საქმ-
ლის შემწობით დაავითოფება გაცილებით უფრო ხშირია, ვიდრე
აქმდის ფიქრობდენ.

მიწის გამოიჯვნის საქმე ჩვენში.

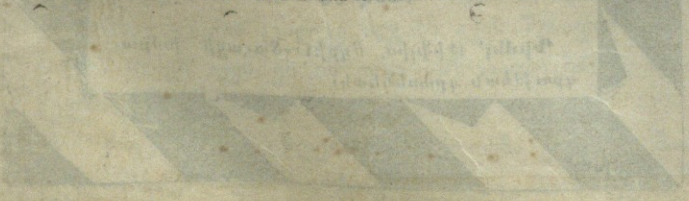
ორმოცი წელაწალია, რაც ჩვენში მიწის გამოიჯვნა დაი-
წყო, მაგრამ ამ ორმოცი წლის განმავლობაში გამოიჯვნის სა-
ქმეში დიდი ვერაჯერი ვაკეთებულა. ჩვენში ცხლაც საგრძნო-
ბლიათ ხდება მიწათა გაუმოიჯვნაობა. მართალია, მთავრობა სულ
იმას ცდაშია დააქაროს საქმე (იხ. 1889, 1892 და 1897
წწ. კანონები), საზოგადოებასაც არა ერთხელ აღუძრავს კი-
თხვა მიწათა გამოიჯვნის დაქარების შესახებ, მაგრამ ხშირათ
ამნაირი შუამდგომლობა მხოლოთ ქალღდზე რჩება; მიწათა
გამოიჯვნის საქმეში სასურველ სიქარეს ვერ ვხედავთ. ცხოვ-
რება კი თან-და-თან სხვა-და-სხვა მოთხოვნილებებს გვანვეს
თავზე. ბევრი მიზნები აბრკოლებს მწათა გამოიჯვნის
სიქარეს. უმთავრესათ უნდა ჩავთვალოს დავები; რამ გამოი-
წვია ეს დავები? უწინდელ მიწათა მგლობელობის გამოურ-
კვევლობამ. უწინ, როდესაც მიწის დღევანდელი მნიშვნელო-
ბა არ ქონდა, რალა თქმა უნდა, არც საზღვრების სიმაგრე და
არც მიწის რაოდენობის ცოდნა საჭირო არ იყო. ის გუჯრე-
ბი და ღრამოტები, რომლის ძალითაც უწინ მიწის მგლობე-
ლობდენ, შემდეგ გამოუსადეგარი შეიქნა, რადგანაც, ამ სიგე-
ლებში მხოლოთ მამულის სახელი იყო მოხსენებული, რაც
შეეხება საზღვრებს ან რაოდენობას, იქ ვერ ნახავდით; ჩვენ
ღროში, როდესაც მიწის სივიწროვე საგრძნობელი შეიქნა,
როდესაც მეურნეობაც თან-და-თან ვითარდება და მიწის სხვა-
და-სხვა სიმდიდრეც ირკვევა, რალა თქმა უნდა, მიწის საზ-
ღვრების სიმაგრე და რაოდენობის ცოდნა მეტათ საჭიროა, აქ
ძველმა სიგელებმა ვერ დააკმაყოფილა ახალი მოთხოვნილე-
ბეი. აქედან იწყება ის არფე-ღარევა ჩვენ მიწათ-მგლობე-
ლობაში, რომელიც ერთ თავსატეხ კითხვათ გარდიქა ჩვენში.
ამნაირი მიწათ-მგლობელობა იწვევს დავებს გამოიჯვნის ღროს;
დავები შემდეგ ერთ დაუსრულებელ პროცესებათ ხდება სა-
სამართლოებში. რალა თქმა უნდა, სანამ სადავო საქმე სსა-
მართლოში არ გაირჩევა, მანამ მამულიც უღადო მიჯნებით

ქართული
ბიბლიოთეკა

ბიბლიოთეკის მისიონერების მიერ აღებული ფოტოგრაფიებიდან ერთ-ერთი. ფოტოზე ჩანს მთის რაიონის ერთ-ერთი სოფელი, სადა მდებარეობს მონასტერი. მთის მხარეში მდებარეობს მთელი რიგი მთიანეთის სოფლები, რომლებიც მთლიანად მთებშია მოქცეული. მთის მხარეში მდებარეობს მთელი რიგი მთიანეთის სოფლები, რომლებიც მთლიანად მთებშია მოქცეული.

ბიბლიოთეკის მისიონერების მიერ აღებული ფოტოგრაფიებიდან ერთ-ერთი. ფოტოზე ჩანს მთის რაიონის ერთ-ერთი სოფელი, სადა მდებარეობს მონასტერი. მთის მხარეში მდებარეობს მთელი რიგი მთიანეთის სოფლები, რომლებიც მთლიანად მთებშია მოქცეული.

